

Konstbråk!

Konstbråk!

Konstbråk!

Provocerande konst i pressen

Kalle Lekholm & Kalle Wannerskog

I JANUARIHÄNDE det igen - konsten hamnade på löpsedlarna. Anna Odell ställde sig på Liljeholmsbron i Stockholm och uppträdde förvirrat, och polisen omhändertog henne för tvångsvård och tvångsmedicinering på S:t Görans sjukhus. När det uppdagades att hon bara spelat psykiskt sjuk, som en del av sitt examensarbete på Konstfack, var det många som blev upprörda.

Några veckor senare tog det hela ytterligare fart när tidigare Konstfacksstudenten NUG:s vandalvideo "Territorial Pissing" visades på konstmässan Market. På insändar- och ledarsidorna haglade invektiven mot konstskolan tätt, medan skribenter i tidningarnas kulturdelar i större mån försökte sätta sig in i vad de båda konstnärerna hade för avsikt med sina verk.

Konstfackskandalen var bara den senaste i en rad av liknande mediehändelser som präglat nyhetsrapporteringen kring bildkonsten de senaste åren. Enstaka händelser som blyxtbelyser en avgrund, mellan å ena sidan konstutövarna, och i viss mån kulturredaktionerna, å andra sidan mediekonsumenterna.

EN ANLEDNING till att vi valde att granska hur konstskandaler beskrivs i dagspressen var att vi var fascinerade av den här klyftan, och tyckte oss se att den också finns inom tidningshusens väggar; skillnaden mellan de åsikter som framförs på ledarredaktionerna och på kultursidorna är ofta avsevärd vid de stora konstbråken. Vi har försökt utröna om denna hypotes stämmer, och hur dessa skillnader kan se ut.

ledare:

Vi tänker oss också att olika sidorna i konstdebatterna ofta pratar förbi varandra, att de diskuterar olika saker och saknar en gemensam referensram när de talar om konst. Detta ger i sin tur upphov till att folk blir upprörda, och debatten rasar vidare.

Idag är dessutom kulturjournalistiken, och journalistik som berör konst över huvud taget, ett eftersatt ämne inom medievetenskapen. Förhoppningsvis kan vår undersökning tjäna som en ingångsport till en diskussion och en större förståelse för den här typen av debatter.

SLUTLIGEN. Hos en del debattörer finns en litet nedlåtande inställning mot de konstnärer som söker sig till medier, eller av någon anledning hamnar där. Pål Hollender har till exempel kallats "en mediahypad narcissist" (bland mycket värre saker). Denna benämning är ju tämligen kategorisk, men den sätter ändå fingret på något viktigt. Nämligen. Även om konstnärerna ofta får ta mycket skit i dessa bråk, så leder det också till att deras konstnärskap får mycket medial uppmärksamhet. Och i bästa fall ges de än arena där de kan framföra sitt budskap.

REDAKTIONEN:

Kalle Wannerskog
wannerskogkart@hotmail.com

Kalle Lekholm
kalekom@hotmail.com

*Journalistprogrammet
JMG, Institutionen för journalistik
och masskommunikation
Göteborgs Universitet
Handledare: Tomas Andersson-Odén*

innehåll:

Ledare	2
Konstverk som upprört sin samtid	4
Teori	5
När konst blir brott	6
"Dom kallade tavlan för porrmålning"	7
Ecce Homo eller Jesus hade knappast förhud	10
Lars Gårdfeldt i satans synagoga	13
"Hollender är ett kräk"	14
"Jag är rädd för att bli någon sorts stabil provokativ figur"	17
Snövit & ambassadörens ursinne	20
Gunilla Sköld-Feiler missnöjd med debatten	24
Konstfacks nya giv	27
Glemme i stormens öga	31
Från kulturredaktionen	33
När konsten hamnar på löpsedlarna	34
Resultat	36
Slutord	37

VI HAR GENOMFÖRT en studie av fyra stora konstskandaler i dagspressen från de senaste drygt tio åren. Utöver Konstfack har vi granskat: Elisabeth Ohlson-Wallins utställning *Ecce Homo* som retade upp traditionella kristna grupper, och Pål Hollenders film *Buy Bye beauty* som innehåller scener där Hollender enligt uppgift köper sex av lettiska prostituerade.

Slutligen har vi undersökt skriverierna kring Dror Feiler och Gunilla Sköld-Feilers installation *Snövit och sanningens vansinne*, som visades i samband med en folkmordskonferens i Stockholm år 2004. I det här fallet var det inte själva konstverket som sådant som väckte uppmärksamhet, utan det faktum att Israels ambassadör på vernissagen uttryckte sitt missnöje över vad han kallade "ett förhärlikande av självmordsbombare", genom att handgripligen försöka förstöra installationen.

MATERIALET för undersökningen består av artiklar från Dagens Nyheter, Aftonbladet och Svenska Dagbladet. Dessa har vi undersökt med hjälp av en kvalitativ analysmodell, för att på så sätt söka dra generella slutsatser om det mediefenomen som vi kallar "konstskandaler". De frågeställningar vi fokuserat på är:

- Vad är karaktäristiskt för konstskandaler som mediefenomen?
- Vad finns för skillnader och likheter mellan de olika fall vi granskat?
- Hur skriver de olika redaktionerna (Nyheter, Ledare och Kultur) om dessa händelser?

"Att konst provocerar är inte något nytt fenomen utan så har det varit jämnt. Konsten som väcker den här uppmärksamheten befinner sig i något slags utmark. Och den utmarken behövs för att det ska hända någonting, för att det skall komma vidare och för att det ska bli nya grejer som är intressanta och relevanta. Det är ju de här gränsområdena som till slut blir en ny norm och en ny accepterad del av konsten. Det som var skitprovocerande 1850 hänger på museerna nu. Och vi kan inte förstå varför Carl-Johan De Geers, det hära, kuken-bladet, haha, varför det var så himla upphetsande. Och det är ändå bara trettio år sedan."

- Magdalena Holdar, lektor i konstvetenskap, Stockholms Universitet

Några konstverk som upprört sin samtid:

Edouard Manet (1832-1883). 1865 fick Frankrike en kulturchock när Manet hade målat en naken kvinna. Nakenhet in konsten var visserligen inte särskilt provocerande, problemet var snarare hennes raka blick. Hon ser rakt ut ur tavlan och tittar betraktaren i ögonen. Detta uppfattade många som skamlöst - normen var att kvinnor på tavlor hade en sedesamt sänkt blick. Och ännu värre blev det av att kvinnan som porträtterades var prostituerad. Museet fick ha vakter för att skydda tavlan från uppretade besökare.

Marcel Duchamp (1887-1962) var dadaisten som 1917 skapade tidningsrubriker. I en utställning visade han sina *readymades*, bland annat objektet Fontän. Det var helt enkelt en pissoar som han döpte till fontän och skrev namnet R. Mutt på. Readymades var ett begrepp Duchamp myntade, det innebär i praktiken att man tar ett vardagligt föremål, ställer ut det till betraktelse, och kallar det konst.

Bror Hjorth (1894-1968) ställde ut ett antal träskulpturer på ett galleri i

Stockholm 1935. En nazistisk grosshandlare tyckte verken var osedliga och polisanmälde Hjorth. Polisen förhörde honom och i sin självbiografi *Mitt liv i konsten* skriver Hjorth att han "befalldes [...] ta bort de anstötliga skulpturerna", vilket han också gjorde.

Kjartan Slettemark (1932-2008) blev känd på 70-talet när han klippte ihop en bild på sitt och USA:s dåvarande president, Richard Nixons, ansikten. Bilden satte han in i sitt pass och reste Europa runt. Han har gjort sig känd även genom att ockupera Moderna Museet i Stockholm samt genom att klä ut sig till pudel för att därefter lämna in sig själv som bidrag till Liljevalchs vårsalong. I en tillbakablick på sitt liv som publicerades i DN sade han:

- Jag var väldigt ensam. Personalen på socialtjänsten var min enda familj. Men jag tror att det var bra för mig.

Lars Hillersberg (1937-2004). Satirtecknare, verksam från 1960-talet. Har bland annat drivit tidningen Puss tillsammans med Carl Johan De Geer,

med flera. Hillersberg har gjort sig känd för sina provocativa teckningar, där han bland annat häcklar högern, Amerika och Israel. År 2000 tilldelades han statlig konstnärslön, något som ifrågasattes av ett antal liberala debattörer, som menade att Hillersbergs teckningar var antisemitiska. Hillersberg sade till en journalist på DN angående anklagelserna:

- Måste jag bevisa att jag inte är antisemit, så är det inte värt det.

Han tillade:

- Jag hatar alla människor, inte bara judar. Det tillhör genren.

Lars Vilks (1946-) har gjort sig känd som konstprovokatör på senare tid. Bland hans verk finns skulpturerna *Arx* och *Nimis*, som han utan tillstånd uppförde i naturreservatet Kullaberg. Detta fick juridiska konsekvenser, som enligt Lars Vilks också är en del av konstverket. Mest känd är han idag annars för sin teckning av profeten Mohammed som rondellhund. Teckningen var ett inlägg debatten om Jyllands-Postens Mohammedkarikatyrer, och upprörde många muslimer.

Teori:

Vem bestämmer vad vi pratar om?

I slutet på sextioalet undersökte den amerikanske forskaren Maxwell McCombs vilka frågor som var viktigast för en grupp väljare som ännu inte bestämt sig för vilken president de skulle rösta på i det kommande valet.

McCombs märkte att personerna i undersökningen tyckte att de absolut viktigaste frågorna var just de ämnen som det skrevs om i tidningarna.

Undersökningen kom att ligga till grund för Agenda-settingteorin, på svenska dagordningsteorin. Den går helt enkelt ut på att tidningar genom sitt material sätter agendan vad läsarna ska prata om.

Ett annat exempel som nämns är en undersökning i Texas där folk tyckte att kriminaliteten var det största hotet i samhället. Våld och kriminalitet hade fått ett mycket stort utrymme i medierna samma period, trots att statistiken visade att kriminaliteten hade sjunkit de senaste åren.

McCombs skriver "...en persons existerande kunskap om [...] hade bara marginell effekt, och personer med

mindre kunskap tenderade att visa större effekt av dagordningsteorin."

Alltså, ju mer man vet om ett ämne desto mindre påverkas man av medierna enligt dagordningsteorin. En person som var bekant med Kjartan Slettemark och hans konst blev troligen inte så förvånad när han klädde ut sig till pudel. Men för en oinsatt person kanske pudeln blev en chock och samtalsämnet i lunchrummet var givet.

Framing är en underkategori av teorin som kretsar kring hur presentationen av nyheten leder läsaren att följa tidningens åsikter. Det kan till exempel handla om specifika ord eller upplägg som leder läsaren i en viss riktning. (Vad vill Aftonbladet säga med bilden på Zvi Mazel? S. 21)

Att tidningarna till stor del sätter agendan för vad folk ska snacka om är fastställt, men vem sätter agendan för det tidningarna ska skriva om?

Kalle Wannerskog

Konstskandal, vad är det?

Kulturjournalistik är av allt att döma tämligen eftersatt som studieobjekt för medieforskningen. Därför har vi inte haft så mycket teori att luta oss mot när vi genomfört den här granskningen. Om medieskandaler i allmänhet har det dock skrivits en del.

Medievetarna James Lull och Stephen Hinerman skriver i inledningen till boken *Media Scandals* om vad som karaktäriserar medieskandaler i allmänhet. De beskriver en skandal som som "ett brott mot samhällets ideologiska och kulturella hegemoni". Skandaler inträffar när någon gör något som utmanar allmänhetens uppfattning om hur man bör uppträda, skulle man också kunna säga. För att det skall bli en medieskandal av det hela krävs naturligtvis dessutom att händelsen får spridning via medierna,

väcker allmänhetens intresse och sätter igång en diskussion. Den måste gå att omvandla till en effektiv och intressant story, helt enkelt.

Konstskandaler skiljer sig från andra typer av skandaler i ett viktigt hänseende. Politiska och ekonomiska skandaler börjar ofta med att journalister får reda på någon oegentlighet, som en makthavare, ett företag eller någon annan försökt dölja eller i alla fall haft anledning att dölja. Så är inte oftast inte fallet med upprörande konst, här handlar det i regel om att konstnärerna själva valt att presentera ett verk för allmänheten. Att de inte alltid är förberedda på mediernas kraftiga reaktioner, är en annan historia.

Kalle Lekholm

Bild med tillstånd från Carl Johan De Geer

När konst blir brott

Konst bryter gränser, ibland även lagar.
Här är några fall där rättsväsendet lagt sig i.

- Carl Johan De Geer blev ökad i Sverige för sina grafiska blad *Skända Flaggan*, *Vägra värnplikt*, och *USA mördare*, som ställdes ut 1967. Verken beslagtogs och De Geer dömdes i Stockholms Tingsrätt för "skändande av statsymbol, skändande av utländsk statsymbol samt uppvigling."
- 1970 beslagtogs polisen en av tavlorna i Peter Dahls svit *Drömmar i soffhörnet*.
- Elisabeth Olsson-Wallin och Pål Hollender blev polisanmälda för utställningen *Ecce Homo* (1998) respektive filmen *Buy Bye Beauty* (2001). Båda förundersökningarna lades omgående ner.
- Konstfackstudenterna Anna Odell och NUG polisanmäldes båda tidigare i år för sina konstverk. Inget av fallen har ännu gått upp i rätten.

"Dom kallade tavlan för porrmålning"

Liberalismens Genombrott i Societen. Bild med tillstånd från Peter Dahl.

"Kallar man detta tilltag radikalt parodierar man radikalismen. Att trampa på människors integritet är den äldsta tarvligheten. Antikens sykofanter riktade med förkärlek sina tillvitelser mot förmöget folk, där fanns det mest att hämta. Det hela är gammalt som gatan och lika lågt" Ur en Ledare skriven av Harald Wigforss i Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidnings (GHT) 1970

"motivet har framställts på ett sätt, jag tycker inte bara är tarvligt utan i vissa fall också är vidrigt." Göteborgs skoldirektör Bertil Wijk till Sveriges Radio i december 1970. Faksimil Aftonbladet

DET HADE INTE BLIVIT något större rabalder när konstnären Peter Dahl ställte ut sin bildsvit *Drömmar i soffhörnet* i Stockholm och Lund, men i Göteborg blev det en skandal. Bildserien ingick i en större utställning på Göteborgs Konsthall som gick under namnet *Skräck*. I ett genmäle till Wigforss förklarade Dahl syftet med sina målningar: "Min avsikt med serien är främst en kritik mot den drömindustri och förljugna idealbildning som skvallerpressen skapar kring kändisar ljuva liv."

Kanske hade ingenting hänt om Dahl porträtterat anonyma människor, men på tavlan *Liberalismens genombrott i societeten* återfinns Prinsessan Sibylla i en komprometterande situation. När jag pratar med Dahl fyrtio år efter att tavlan målades berättar han varför han valde just henne.

– Förbannelsen var att det var prinsessan Sibylla som var inblandad och det väckte ont blod, för hon var populär på den tiden. Jag hade kollat vem som var mest intressant för skvallerpressen, och det var just prinsessan. Det var ena anledningen till att jag målade just henne. Sen var det ju också så att hon hade varit väldigt pro-tysk under kriget och jag var norrman. Jag minns sen jag var liten att hon delade ut presenter till de tyska soldaterna som åkte genom Sverige till Norge och Finland.

"...konstnärligt svag serie propagandistiska hatmålningar i vilken en angiven person, som inte är i position att försvara sig, utsätts för ett groteskt övergrepp på ett sätt som gör att man med skam och indignation lämnar lokalen" ur GHT

En bild på Peter Dahl från 1970 och en modern. Faksimil Aftonbladet, liten bild från Dahls hemsida.

I GÖTEBORGSTIDNINGARNA debatterades utställningen. Enbart namnet i sig, *Skräck*, blev problem, eftersom det kom många skolklasser på besök med sagostund för de mindre.

"Föräldrar! Skona era barn så långt och länge ni kan från skräckupplevelser! Bojkotta utställningen Skräcks planerade sagostunder genom att istället gå med barnen på Stadsbibliotekets hörsal, där det [...] bjuds på glada, vackra och positiva sagostunder" ur insändare till GHT

MEN DET VAR Peter Dahls tavla, nummer 14 i serien, som upprörde mest. Även om målningen tillhörde en sammanhållen svit som var tänkt att förstås i sitt sammanhang, så beslagtogs polisen enbart *Liberalismens genombrott i societeten* på eftermiddagen den 11 december 1970.

"Polisen jagar porr på museer/Porrtavla med Sibylla beslagtagen/Beslagtagn prinsessporr/Tavla togs till beslag. 30-talet tillbaka" var några av de rubriker som publicerades i svenska tidningar dagen efter beslaget.

Debatten på kultursidorna blev komplicerad och åtalspunkterna var vaga. Handlingen i bildsviten var uppbyggt som en seriestripp: den handlar om två personer som drömmer om hur det skulle vara att gå på en fin bjudning. Sen urartar middagen med sex och våld.

På Hagahuset (ett aktivitetshus i Haga som senare hamnade på tapeten med en okkupation och stormning av polis) bjöds det in till konstdebatt. Lokalen var proppfull med åhörare där de flesta sympatiserade med Dahl - han fick kraftiga applåder medan hans motståndare fick bitska kommentarer.

Domstolsförhandlingarna blev utdragna men slutligen lades fallet ner och Dahl fick tillbaka sin tavla, som hade hotats att förverkas.

NÄR JAG FYRTIO år senare frågar Peter Dahl om han kan dra några paralleller mellan sina upplevelser och årets storm kring Konstfack har han mycket svårt att se några likheter men menar att nu liksom då får många helt okunniga människor yttra sig.

- Det enda är att de finns en och annan okunnig person som säger glåpord och sånt. De kallade ju den här tavlan för pornomålning, medan det lilla jag sett om den här grejen på västerbron, det var någon läkare som var så dum att han sa att hon skulle klippa av sig håret.

"Konsten är bara en spegel av det samhälle vi lever i, och ett fullt ansikte blir inte mindre fullt därför att man krossar de speglar som det avslöjar sig i"
Peter Dahl i GHT

Kalle Wannerskog

Fakta: *Kritisk Realism*, Wadell, Maj-Brit

När Expressen publicerade sin Bild av Dahls tavla så censurede de prinsessans underkropp. Faksimil Expressen

Ecce Homo eller Jesus

"ECCE HUNDEN, den enda vettiga varelsen på bilden!" var en av kommentarerna till Elisabeth Ohlson Wallins tolkning av da Vincis Nattvarden.

Faksimil DN

"– Hon förlöjligar Jesus när hon visar upp honom som homosexuell och hivsmittad. Allt går ut på att vanhelga och skända det som är heligt. Därför polisanmälde vi, hela församlingen på 25 personer." ur Aftonbladet

I slutet av juli 1998 var det Europridevecka i Stockholm och Elisabeth Ohlson Wallins utställning *Ecce Homo* hade premiär i bergrummet under Sofia kyrka på söder i Stockholm. Pilgrimsfolket, en religiös grupp från Skåne, hade polisanmält utställningen men polisanmälan lades omgående ner.

Ecce Homo betyder "se människan" och var enligt bibeln det Pontius Pilatus sa till Jerusalems folk när han visade upp Jesus strax innan dennes död. Ohlson Wallin fotograferade tolv bilder till sin utställning. Fotografierna föreställde Jesus i olika bibliska

sammanhang - ofta med förebilder tagna ur konsthistorien. Det som upprörde många människor var att hon satt bilderna i ett HBT-perspektiv. Jesusfiguren på bilderna porträtteras av homosexuella män och på vissa bilder är deras pojkvänner också med.

Men det är framför allt en bild som skapade debatt: dopbilden på Jesus med Johannes Döparen snett bakom sig. Det som upprörde, som också kom att leda till bombhot och upplopp, är att personen som föreställer Jesus har halvstånd och Johannes Döparen "smeker den oomskurne Jesus till halv erektion." menar författaren Lars Thunberg.

Den 21 juli kommenterade en ledare i SvD händelsen:

"Det enda som i veckan varit barnsligare än fo-

hade knappast förhud

tografen bakom utställningen *Ecce Homo* är utställningens kritiker (eller möjligen Folkhälsoinstitutet som betalar). [...] Den som ser sexuella undertoner där de garanterat inte finns är nog mer behjälpt av en avslappningskurs än av fotoutställningar." Skribenten var provocerad av i princip allt som hade med utställningen att göra.

På ledarsidorna handlar det inte om bilderna utan om den bakomliggande problematiken. En ledare i DN är positiv till KG Hammar som lyfter fram homofrågan medan en ledare i SvD frågar sig hur biskopen kan "välja att förolämpa och sära en mängd allvarliga kristna."

Ville inte provocera

Ohlson Wallin berättar att hennes mening

inte var att uppröra utan att visa upp en annan bild av Jesus än den vanliga. Hon får chans att förklara sig i tidningarna.

"Mitt syfte är att visa en Gud som älskar. Och framför allt älskar när det finns kärlek. Jag är själv kristen och det är faktiskt min rätt att få göra det här. Det är lika mycket min Gud som deras." Berättar hon i en nyhetsartikel i Svenska Dagbladet

På nyhetsidorna fick bägge sidor om konflikten komma till tals, många gånger Ohlson Wallin och senare allt eftersom konflikten utvecklas är det de olika berörda som får föra fram sina argument.

Även om det inte varit Ohlson Wallins syfte att provocera, gjorde hon det och många människor blev rejält upprörda. Det öste in

"Svenska kyrkan har förödmjukats av den katolska, säger Hammar (SvD 6/10). I själva verket är det Hammar som förödmjukat den svenska kyrkan. Härom året anordnades en gudstjänst för hundrar i Stockholms domkyrka. När var och hur sker nästa bottenapp inom Svenska kyrkan?"

Insändare i SvD

"Det är fruktansvärt att Kristus vanhelgats på detta sätt! Också vi vanliga normala män känner oss djupt kränkta. Men tydligen inte ärkebiskop K G Hammar. Vi kritiker dömer dock inte alls de homosexuella."

Insändare i SvD

Veropet, Bilden är tagen på en mötesplats för homosexuella. Faksimil Aftonbladet

"På ett av Elisabeth Ohlssons "Ecce Homo"-fotografier, som skall föreställa Jesus tillsammans med Johannes Döpare, står Jesus nästan naken och man kan se att han ej är omskuren. Alla judiska pojkar blev på Jesu tid, liksom än i dag, omskurna på sin åttonde levnadsdag. (...) Denna insändare är ej tänkt som ett inlägg i debatten om homosexualitet. Den vill endast mana till respekt för judisk tradition och historiska fakta." insändare i DN

insändare i tidningarna, för och emot utställningen. För och emot homosexuella. Ichtys, en fri baptistförsamling från Stockholm, berättade i Aftonbladet hur de bad förböner för de homosexuella under "homosexveckan" som Europrideveckan kallades i artikeln.

På kultursidorna tog skribenterna tydligt ställning för utställningens existensberättigande. Ingela Lind på DN:s kulturredaktion skrev en längre artikel där hon fördjupar sig i vissa bilder och sågar andra.

NÄR UTSTÄLLNINGEN i Stockholm var över var det dags att visa bilderna i Uppsala domkyrka. Det var domprosten Tuulikki Koivunen Bylund som bjöd in Ohlsson Wallin att visa bilderna i kyrkan. Hon fick medhåll och stöd av ärkebiskopen KG Hammar. Båda två var skeptiska mot dopbilden, men Ohlsson Wallin ville visa allt eller inget.

"Kyrkorummet är helgat till förkunnelsen av Guds uppenbarelse. Svenska kyrkan som trosamfund har blivit förödmjukad - och det skedde i Uppsala" skrev Ragnar Persenius teologie doktor i en debattartikel för SvD. Han kom senare att bli biskop i Uppsala stift.

Domkyrkan blev bombhotad men bilderna visades ändå i den fullsatta lokalen. Ohlsson Wallin kom att hamna i bakgrunden av debatten. Istället blev det Koivunen Bylund och Hammar som fick ta emot den mesta av kritiken. Nu handlade det inte bara om bilderna, som vanhedrar Jesus enligt vissa, utan också att fotografierna visades i svenska kyrkor med självaste ärkebiskopens välsignelse.

Insändarna och debattartiklarna pendlade mellan högt och lågt. De som skrev hade

olika åsikter och funderingar.

"Tack alla ni som skrivit insändare till denna sida och spytt galla över utställningen "Ecce Homo". Tack för att ni visat upp ert ansikte. Tack för att ni öppet talar om hur mycket ni hatar homosexualitet, hur ni avskyr oss bögar och lesbiska. Ni har visat det svenska folket vilket förakt vi homosexuella möter ännu i denna dag." Del av en insändare i DN

"Utställningen Ecce Homo vanhelgar Kristus liksom Uppsala domkyrka och eftersom ärkebiskop Hammar tillåtit den, vanhelgas hela Svenska kyrkan. Man vänder sig med kraft mot barnpornografi. Pornografen i Ecce Homo är minst lika motbjudande. Berodde verkligen den stora tillströmningen till domkyrkan på religiöst engagemang?" Insändare i SvD

Efter Uppsalavisningen kretsade debatten om Hammars lämplighet som ärkebiskop. Någonstans under processen fick påven nys om historien och ställde in Hammars planerade audiens.

Ecce Homo är fortfarande tio år efter premiären en utställning som upprör och berör. Sommaren 2008 visades bilderna i Örnsköldsvik och ledde till politikeravhopp i kommunen. Ohlsson Wallin har följt upp bilderna i utställningen In hate we trust som ännu mer fokuserar på våldet mot de homosexuella. Det är inte längre samma uppenbara religiösa motiv, men religionens politiker är ofta med. Både påven och kristdemokraternas Göran Hägglund porträtteras i materialet i mindre smickrande sammanhang.

Kalle Wannerskog

Lars Gårdfeldt i Satans synagoga

– Göteborg blev den första chocken för utställningen med massiva protester. Hela vägen upp till kyrkan var kantad med människor. En demonstrant som slog en besökare med ett plakat där det stod "Jesus älskar". En kvinna sa till mig "Ni som har så mycket annat varför ska ni ta kyrkan också". Säger Lars Gårdfeldt

NÄR JAG RINGER Göteborgsprästen Lars Gårdfeldt har han fullt upp med sina två tre-åringar som bråkar i bakgrunden och dagen till ära har hans och makens äktenskap erkänts retroaktivt av skatteverket.

Det var Gårdfeldt som ordnade så att bilderna visades i Annedalskyrkan i Göteborg och han berättar att det var en märklig känsla att gå till kyrkan, det var som en rockkonsert med köande och demonstrerande män-

niskor. Det var till och med korvförsäljare som tjänade pengar på ståhejet. Inne i lokalen stör en man visningen när han skriker "Satans synagoga" i det nedsläckta kyrkorummet.

GÅRDFELDT HÅLLER MED insändaren i DN om att det var bra att människor fick ta del i hur de homosexuella hade det.

– Jag tror att Ecce Homo var en bidragande faktor till att folket och riksdagen fick upp ögonen för det hat som fanns mot de homosexuella. Man kan säga att det är en mätsticka på hur samhället ser ut i stort på hur hatet speglar sig mot minoritetsgrupperna.

Efter Ecce Homo har vissa lagar ändras. Bland annat blev hets mot personer på grund av deras sexuella läggning ett tillägg i lagen om hets mot folkgrupp.

Kalle Wannerskog

Originalen till Pietà skapades av Michelangelo 1499 och står i Peterskyrkan i Rom.
Faksimil Aftonbladet Pietafotot Användare WTL Photos/Flickr

"Hollender är ett kräk"

Så löd rubriken i Aftonbladets artikel om Pål Hollender, där en polisman från Stockholms citygrupp fick säga sin åsikt. Dagen innan hade Aftonbladet skrivit om Hollenders kommande film *Buy Bye Beauty*: "Robinsonstjärnan har sex med intervjuoffer"

ÅRET VAR 2001 och Göteborgs filmfestival hade precis satt igång. Pål Hollender var mest känd som en udda profil från SVT:s dokusåpa *Robinson*. Under de kommande månaderna skulle Hollender kallas mediahypad narcissist, as, Knull-Jesus och mycket annat. Men ett namn som försvann under våren var *Robinson-Pål*. Hollender gick från såpakändis till etablerad men omdiskuterad konstnär.

Filmen som visades några dagar efter att Aftonbladet skrivit om Hollender, spelades in i Lettlands huvudstad Riga. Hollender ville göra en skenbart journalistisk produkt som skulle få genomslag på löpsedlarna, med en knorr på slutet av filmen som skulle sätta sig i folks medvetande. Det som upprörde många människor var att Hollender i slutet av filmen har samlag med de kvinnliga prostituerade han intervjuat.

Samma dag som Aftonbladet publicerar sin artikel förklarar Hollender sig i Svenska Dagbladet:

"- Jag har givetvis gjort en moralisk överträdelse. Men det handlar inte om någon provokation eller något konstnärligt gränsöverskridande, säger Pål Hollender.

- Jag tyckte inte att det var roligt, jag led som en hund, fortsätter han."

MEN TROTS ATT Hollender framstod som ett kräk i sina egna och andras ögon så gick hans budskap fram. Att uppmärksamma den svenska exploateringen av Lettland. I varje artikel som skrevs om Hollenders film blev journalisterna tvungna att skriva någonting om Hollenders syfte med filmen. Just detta menar han i en senare intervju var själva poängen, att nöta in sitt budskap i folks medvetande via massmedier. Eftersom Hollender mer än gärna talar ut i media om syftet med filmen får han hela tiden komma till tals i nyhetsartiklarna. På ledarsidorna nämns han inte i vårt material.

Filmen visades på Göteborgs filmfestival och fler artiklar skrevs. Tonen i artiklarna var många gånger starkt kritiska till Hollenders agerande. Insändarna var ännu grövre. Så här kunde det se ut:

"Var detta Hollenders motiv hoppas jag han inte gör en film om barnprostitutionen i Thailand nästa gång./ Om Pål gör en film om mördare - vad händer då?"

TV 3 bestämde sig för att visa filmen i programmet *Folkhemmet* med en medföljande debatt ledd av Robert Aschberg. Filmen visades i en nerklippt version och debatten blev hätsk. Carl Johan De Geer försvarade

filmen och blev kallad slaskkonstnär. Författaren Ina Lina Lindkvist skrev en krönika i Aftonbladet:

"Så nu tänker jag söka pengar från Svenska Filminstitutet. För pengarna ska jag göra en film där jag kommer att driva en tes om att svenska kulturarbetare inte vet på vems uppdrag de arbetar och att de dessutom saknar klassmedvetande. Jag inleder filmen med att intervjua ett antal svenska industriarbetare om deras syn på problemet. Jag avslutar filmen med att spänna på mig en löskuk i svart läder och sätta på Nina Lekander och därefter Carl Johan De Geer. Kameran kommer då att ta närbilder på deras ansikten."

Hennes krönika blev i sin tur påhoppad från kulturredaktionerna i andra tidningar.

Samtidigt blev Hollender polisanmäld enligt den relativt nya sexköpslagen. Åklagaren beslutade sig för att lägga ner fallet efter bara några dagar.

I BUY BYE BEAUTY presenterades siffror på hur många prostituerade som fanns i Lettland vid tillfället och det startade en internationell debatt. Hollenders uppgifter var många gånger fler än de officiella siffrorna. Han menade att hälften av alla Lettiska kvinnor mellan 18 och 30 hade utfört sexuella tjänster mot betalning. I en tidning sade Hollender att han stod för siffrorna till hundra procent. Men han ville inte avslöja vart han fått informationen ifrån. I en intervju flera år senare förklarade han sig med att den lettiska statens siffror var gravt underdrivna. Så han såg inget som helst problem med att han i sin tur tog i överkant när han presenterade sina fakta.

När DN skrev om bråket med siffrorna tog de kontakt med en lettisk kvinnoorganisation som gav sin bild av det hela. Enligt deras beräkningar var andelen prostituerade nästan lika många som i Hollender påstod.

"Lettlands president Vaira Vike-Freiberga är mycket kritisk mot "Buy Bye Beauty". I en radiointervju i går sa hon:

– Filmen kan inte anses vara en dokumentär som sätter sociala problem i fokus. Uttalanden om att varannan lettisk kvinna är prostituerad skulle snarare kunna kallas politisk propaganda. Lettlands inrikesminister Mareks Seglins sammanträdde i går förmiddag med bland andra landets polischef. Efter mötet uppdrogs departementets jurister att se över möjligheterna att stämma TV 3 och/eller Pål Hollender." ur artikel i SvD

Men efter att TV 3 visat filmen med motiveringen att "skattebetalarna ska få se vad de betalar för" så ändrades insändardebatten något. Hollender var fortfarande hatad men fler ställde sig på hans sida och tyckte filmen visade upp en svensk kolonialisering av Lettland. Även om de var mycket kluvna till hans agerande.

Vems är ansvaret

Filmen fick också juridiska efterverkningar. Lettiska staten ville stämma Hollender och TV 3, en lettisk musiker ville stämma Hol-

Faksimil Aftonbladet

Antal prostituerade i Riga 2001 enligt:

Pål Hollender: 18 000

Lettiska regeringen: 3500 - 4000

Kvinnorganisationer DN talat med: 10 000 - 15 000

lender, svenskar vill stämma Hollender och samtidigt fick Svenska Filminstitutet (SFI) ta emot massor av kritik för att de finansierat filmen. VD Åse Kleveland från SFI får förklara sig i DN och SvD:

"– Vi ger stöd till en idé och ett upplägg, men inte i något av de projekt vi ger stöd till ligger ett mandat att kontrollera eller censurera i efterhand. Om konstnären överträder juridiska eller moraliska gränser är det något man tittar på om han kommer tillbaka och söker pengar till nya projekt." för DN

"– Filminstitutet har efter beviljat stöd inget lagligt eller moraliskt ansvar för de färdiga filmerna. Ansvaret vilar helt på dem som gjort och som visar filmerna. Filminstitutet beklagar djupt de reaktioner som filmen väckt i Lettland och tar avstånd från all felaktig beskrivning av situationen i Lettland och det sätt på vilket filmen producerats, säger SFI:s vd Åse Kleveland." SvD

KLEVELAND FICK MYCKET kritik för sina uttalanden på kultursidorna. Från kulturredaktionerna finns det både de som är för och emot Hollender men framför allt är de emot censur och förhandsgranskning från SFI:s sida.

Hollender slapp åtalen och redan nästa år finansierade SFI hans nästa film *United States of Afghanistan*.

Att han skulle få kritik var någonting Hollender på ett tidigt plan hade varit mycket medveten om. Men hans syfte uppfylldes: filmen sågs och den diskuterades. GP och DN skickade reportrar till Riga som gjorde egna reportage om omständigheterna. Det är svårt att veta om situationen förändrats i Lettland men episoden var en viktig milstolpe i Pål Hollenders karriär

Kalle Wannerskog

Faksimil Aftonbladet

"Jag är rädd för att bli någon slags jävla stabil provokativ figur"

Trots hans smockfulla schema lyckades vi få en pratstund med Pål Hollender

Nu när det har gått åtta år sedan *Buy Buy Beauty* visades, hur ser du på det inträffade idag?

– Det är ju tudelat. Yrkesmässigt tycker jag fortfarande att det är ett av mina mest lyckade projekt. Det fanns ett tydligt mål och det målet uppfylldes och sen så var det klart liksom. På det personliga planet är det lite lustigt att det fortfarande hänger kvar så mycket.

– Yrkesmässigt följde det exakt redan då den mallen som jag ville den skulle ha. Jag var ju till skillnad från vad folk tror inte alls missnöjd med att bli utskälld och kallad för svin, för hela filmen var designad för det. När det skrevs om filmen var det så att även om det stod "Hollender är ett svin", "han har betett sig illa" och ditten och datten, var tidningarna ändå tvungna att förklara varför. Och när de gjorde det i artiklarna fick man även klämt in meningar som sa "svenskt utnyttjande av baltiska grannländer". Det var ju precis det jag var ute efter.

– Jag bara satt och matade in spaltmeter av uppfyllande av mitt mål med den där filmen. Men den kostade också väldigt mycket att göra, rent personligt.

– Sen skickade ju GP en egen reporter som inte, så att säga, knullade på någon i slutet, för att kolla upp den här historien. Han kom hem med ett åttasidigt reportage med bilder på söndagsbilagan där han bekräftade allting. Så filmen gav ju upphov till att folk tittade närmare på saken. DN:s ekonomisida gjorde också ett nedslag där och bekräftade det som jag hade gjort.

Så om man ser det rent yrkesmässigt är du nöjd?

– O ja, det går väl inte att lyckas mer med ett projekt som är till för att skapa en skurk som sen kan bli bespottad.

Hur tänkte du när presidenten i Lettland gjorde sina uttalanden?

– Jag gjorde ju inte filmen primärt för Lettland, utan jag gjorde filmen **mot** Sverige. Jag tror inte att det var olämpligt för letterna att få sin självbild kastad rätt i ansiktet. Det blev viss ilska. Det var ju något slags politiskt missförstånd där. Eftersom filmen var producerad av Svenska Filminstitutet så trodde Letterna att den var beställd av Socialdemokratiska regeringen. Den borgerliga regeringen trodde att Sverige försökte motarbeta dem.

Ser du några paralleller mellan din film *Buy Bye Beauty* och konstfackskandalen?

– Det finns en stor skillnad med i alla fall Anna Odell. Hennes ambition var verkligen inte att starta en medial diskussion, hennes ambition var ju att wallraffa den psykmotagning hon själv hade haft erfarenhet av och sen göra ett djuplodande intervjuprojekt med de personerna som hanterat henne. Det var inte alls meningen att starta någon stor diskussion och bara där skiljer det sig enormt eftersom mitt projekt uteslutande byggde på den reaktionen som skulle komma. Min film var ju bara introducerande till själva konstverket om man säger så. Det vill säga om jag visste att filmen skulle ses skulle jag inte ha behövt ha med de där scenerna på slutet. Sen när filmen visades hade jag till och med "blurrat" bilderna.

– Jag känner inte till verket med killen som målat vagnarna tillräckligt, men där verkar det mer vara actionkonst. *Buy Bye Beauty* var mer ett journalistiskt jobb fast med en galnings twist på slutet.

Men om du jämför med Lars Vilks och hans rondellhund?

– Rondellhunden är ju bara en i en serie av säkert tusentals små testprovokationer som

han gör. Han lägger en bombmatta och rätt var det är fastnar någon och då är han redo att ta den diskussionen. Så jag upplever att det är stor skillnad mellan mig och Vilks. Men ibland blir jag behandlad lite som jag tycker att Vilks blir behandlad; när det handlar om provokation. Lite som det sista söta nyhetsinslaget i Aktuellt. "Här har vi hittat en hund med två svansar", det blir en snäll provokation, och det är därför jag undviker att göra konst om det inte är absolut nödvändigt nu för tiden. Jag är rädd för att bli någon slags jävla stabil provokativ figur som han uppfattas som, det tycker jag är oerhört ointressant.

Är du inte rädd för att ha blivit den figuren?

– Jo då, fast det är därför jag låter bli att göra saker. Hade jag jobbat hela tiden hade jag varit provocerande jämnt. Jag kan över huvud taget inte röra vid saker utan att det blir relativt provocerande. Jag får hejda mig helt enkelt.

Är det för att du är provokativ som person eller provocerar du för sakens skull?

– Nej, det är för att jag är jävligt

bra på att ta saker som jag ger mig in på så långt det går. Gör man det så är det alltid någon som blir förbannad på en. Driver man en tes så långt det någonsin går att sträcka den blir det så.

– Sen är jag intresserad av dom här ämnen som är klassiskt känsliga ämnen, men det har med mitt eget liv att göra. Jag är extra känslig för oförrätter och utnyttjanden. Och sen att jag är beredd att dra projekten väldigt långt. Det är en kombination av vem jag är och ett personligt val att jag inte ska slösa bort mitt liv på halvmesyrer. Därför blir det provocerande naturligtvis men du kan lika gärna säga att det inte är provocerande, det är ju alltid fler som inte blir provocerade av mina verk än de som blir det.

– Någon vill ju ha den här provokationen, typ media.

Finns det någon konst som du blir provocerad av?

– Jag tycker det är väldigt provocerande med dålig konst som visas upp.

– Anna Odell däremot har jag stor respekt för, för jag vet att det är ett genomarbetat projekt. Däremot var det ju inte ett medieprojekt egentligen. Vilket gör att man hade

Faksimil Aftonbladet

”I min värld är det inte ett piss mer provocerande att presentera en icke-vetenskaplig konstanalys av någonting i världen än att en bankdirektör har fifflat bort femtio miljoner i ett huj”

kunnat önska sig att hon hade varit mer förberedd på den delen av det.

Är provokation är viktigt för konsten?

– Nej, det tycker jag inte alls. Jag tycker det är viktigt att folk gör det de vill spilla bort sina liv på, och att de gör det så mycket dom kan. Konsten är ju en fri plats så det är ju inte konstigt att det är där provokationerna kommer. I min värld är det inte ett piss mer provocerande att presentera en icke-vetenskaplig konstanalys av någonting i världen än att en bankdirektör har fifflat bort femtio miljoner i ett huj. Det finns provocerande saker överallt men däremot är konsten väldigt genomskinligt så det syns alltid när det provoceras där.

– Man tränas som konstnär, som målare tränas man ju till att vara provocerande med färg. Det anses fint att ligga på gränsen till någonting obehagligt, eller ligga på gränsen till någonting som utmanar ens tidigare bildseende. Så nog fostras man i alla fall sen postmodernismen till att vara en provocerande figur.

Du skrev en artikel där du försvarade Anna Odell.

–Du anar inte hur många artiklar jag inte skrivit till försvar åt Anna Odell. Jag fick ju betalt för att skriva den det var därför jag plitade ner någonting. Jag tycker det är mycket bättre om hon klarar sig själv. Jag hoppas hon vet att **det spelar ingen roll** hur mycket

folk skäller bara hon vet vad hon har gjort.

– Tvärtom kan det vara välgörande för hennes projekt om folk rasar av sig. Sådana konstverk gör man ju inte för att folk ska klappa en på huvudet och säga att man har varit duktig. Bara att hon har aktiverat alla dessa känslor är ju av godo. Däremot tycker jag det är förvånande att folk inte har tittat närmare på psykakutvården. Nu handlar ju diskussionen mer om vad konst får lov att vara, och så vidare, och det kan de prata om till de spyr, med det kommer aldrig att förändra det faktum att en del konstnärer kommer göra den här typen av verk.

Har *Buy Bye Beauty* gjort någon skillnad?

– Kanske inte lika mycket här i Sverige som saker har förändrats i Lettland. Bland annat så slutade Lettiska staten att annonsera för porrsajter och strippklubbar på sina investeringssidor på nätet. Sen är det väldigt många som har tyckt illa om den här ”Pål Hollenderus” som jag heter i Lettland och då har de blivit tvungna att diskutera varför. Så jag tror att det har varit väldigt hälsosamt för dem.

–Sen tror jag förhoppningsvis att det har påverkat det allmänna svenska sinnet någonstans så att man inte lapar i sig vad för skit från de länderna utan att tänka lite lite gran på utnyttjande vinkeln. Allt handlar om att så ett litet frö.

Kalle Wannerskog

Snövit & ambassadörens ursinne

Ibland kan ett konstbråk leda få storpolitiska konsekvenser. När Israels ambassadör Zvi Mazel i början av 2004 besökte vernissagen för utställningen "Making Differences" på Historiska Museet i Stockholm, blev han så upprörd att han försökte förstöra ett av konstverken. Detta blev en bidragande orsak till att Israels president ställde in sin resa till den folkmordskonferens som utställningen var en del av.

Snövit och sanningens vansinne, som installationen hette, blev världskänd på grund av ambassadörens angrepp. Verket bestod av en segelbåt med en bild på en kvinnlig palestinsk självmordsbombare, flytandes på en damm fylld med röd, blodliknande vätska. Till verket hörde också texter som bestod av dels tidningsurklipp rörande den palestinska självmordsbombaren, dels utdrag ur sagan Snövit. Till detta spelades en kantat av Bach. Konstnärerna bakom verket var paret Dror Feiler och Gunilla Sköld-Feiler.

De båda sidorna fick komma till tals i artiklar. Zvi Mazel hävdade i en artikel i SvD att installationen inte var konst, och att det var antisemitiskt samt uppmanade till att döda judar. Dror Feiler och Gunilla Sköld-Feiler förnekade bestämt att installationen på något sätt skulle glorifiera självmordsbombare, och var upprörda över angreppet.

Dagen efter ambassadörens utspel kom ett till, något mer subtilt, angrepp mot *Snövit och sanningens vansinne*. Den judiske aktivisten Dmitri Vassermann placerade då ut en

andra båt, prydd med en bild av Anna Linds mördare Mijailo Mihajlovic. Han säger i en artikel i DN att han ville

"ställa ett judiskt nationellt trauma mot ett svenskt nationellt trauma"

I samma artikel säger Dror Feiler:

"Jag gör ett konstverk. Gör ditt eget konstverk om du har något att säga. Respektera demokratiska spelregler."

Debatten börjar

De flesta tidningsrösterna tar inledningsvis avstånd från Zvi Mazels agerande. Alla de granskade tidningarnas kultursidor sluter upp kring paret Feiler och försvarar konstens frihet. Flera skribenter menar också att Zvi Mazels tolkning av verket som antisemitiskt är felaktig. Ingela Lind skriver i en kommentar på DN:s kultursidor att Zvi Mazel "uppenbarligen inte läste [...] texten på väggen innan han vräkte ned lamporna."

Ganska snabbt kommer det in artiklar i alla tre tidningarna där andra konstpersonligheter får uttala sig om fallet. Bland dessa finner man exempelvis konstnärerna Pål Hollender och Ernst Billgren samt Lars Nittve som är chef för Moderna Museet. Pål Hollender säger att Zvi Mazels agerande kan ha varit motiverat, de andra två fördömer det.

På ledarsidorna skrivs det inte så mycket om incidenten inledningsvis. SvD:s Claes Arvidsson riktar dock kritik mot båda sidor, och ger Mazel rätt i att det finns en utbredd antisemitism:

"som inte bara finns bland högerextremister, utan också i antiglobaliseringsvänstern och framför

allt i muslimska grupper. Nedbrända synagogor, misshandel och trakasserier är verklighet. Kritiker av premiärminister Sharons politik drar sig inte för att trivialisera Hitlers folk mord genom att jämställa Ramallah med Auschwitz."

Just anklagelserna om antisemitism kom att prägla debatten. Att Dror Feiler själv är Israelfödd jude är något som understryks i ett stort antal artiklar. En dryg vecka efter incidenten på Historiska Museet fick ambassadören själv chansen att i en längre intervju i SvD förklara varför han handlade som han gjorde. Han hävdade här bland annat att det i Sverige finns:

Mazel visas från sin bästa sida? Faksimil ur Aftonbladet.

"ett organisatoriskt samband, 'en infrastruktur, en legering' mellan muslimer och vänsterpartier och de gör inte skillnad på judar och Israel!"

Också den svenska pressen får en känga:

"Vi israeler har ett problem att bli förstådda här i Europa och i Sverige. Och pressen lyssnar mer, och tror mer på den palestinska sidan än på vår. Varje dag läser jag artiklar med 'fakta' om händelser i (de ockuperade) territorierna och de är mot Israel och de är inte sanna."

Internationellt genomslag

Bråket om *Snövit* och *sanningens vansinne* fick stor uppmärksamhet i internationella medier; Dror Feiler framträdde bland annat med en längre intervju på amerikanska tv-kanalen CNN. Också på den politiska arenan fick installationen konsekvenser. Utställningen *Making Differences* tjänade som konstnärlig inramning till en politisk konferens om folk-mord. Efter att Zvi Mazel angripit konstverket uttryckte Israels president Ariel Sharon sitt stöd för ambassadören. I en politisk analys av händelsen skrev DN:s Henrik Brors att det inte rörde sig om något spontant vredesutbrott, utan snarare om en överlagd handling för att skapa uppmärksamhet och få Sverige att

"rangeras in bland dem som understöder antise-mitismen och attackerna mot Israel."

Denna politiskt motiverade tolkning av det inträffade gav också flera andra debattörer uttryck för. Israels regering skall enligt en artikel i Aftonbladet också ha hotat med att bojkotta konferensen om konstverket inte togs bort. Så blev nu inte fallet, men Israels president Moshe Katsav ställde in sin resa till Stockholm på grund av att

"den politiska och publika atmosfären gjorde det omöjligt för honom att komma."

Känsligt ämne

En indikation på hur heta känslor *Snövit* och *sanningens vansinne* väckte, är det faktum att flera av de inblandade i affären utsattes för hot av olika slag. Enligt en artikel i DN skall

Faksimil ur Dagens Nyheter.

"På vernissagen stod

alla festklädda människor och huttrade, vi ville ju att det skulle presenteras som om det var ute i kylan.

Det här var inte riktigt historia, inte än. I kontrast till det som är inne på Historiska Museet."

Gunilla Sköld-Feiler om *Snövit och sanningens vansinne*

Faksimil ur Aftonbladet.

Thomas Nordanstad, som var konstnärligt ansvarig för *Making Differences*, dagarna efter vernissagen ha mottagit flera hundratal hot samt blivit angripen av en man på Historiska Museet. Också konstnärsparet bakom installationen, samt skribenter som uttryckte sitt stöd för dem, mottog hot.

Inledningsvis handlade debatten till viss del om själva konstverket, och huruvida Zvi Mazels handlande hade varit befogat eller ej. De flesta debattörerna tycks ha varit eniga om att så inte var fallet, eller i alla fall om att han agerat överdrivet. Det förekom också spekulation om ambassadören talade sanning när han sade att angreppet var spontant, eller om det i själva verket var en

politiskt motiverad manöver.

Allt eftersom blev det dock mer och mer den politiska dimensionen som kom att stå i centrum, det var också framförallt denna som avhandlades på ledarsidorna. Konstbråket kring "Snövit och sanningens" vansinne framstår lika mycket som en politisk debatt föranledd av ett konstverk, som en debatt om konst. Man måste dock hålla i minnet att det rör sig om ett politiskt konstverk, var syfte åtminstone delvis är just att väcka diskussion, och föra upp frågan om självmordsbombare och våld på agendan.

Kalle Lekholm

Gunilla Sköld-Feiler missnöjd med debatten

Foto: Gunilla Sköld-Feiler.

När ni gjorde *Snövit och sanningens vassinne*, föreställde ni er då att reaktionen skulle bli så som den blev?

– Vi hade nog förväntat oss en diskussion. Vi var båda var väldigt medvetna om att det i media fanns ett mer eller mindre uttalat tabu att beröra orsaker till terrorism. Detta ville vi med vårt verk ifrågasätta och ta upp till belysning. Nu har det förändrats, nu är det helt legitimt att söka orsakerna, nu är det ju till och med okej att göra så i Svenska Dagbladet.

– Men vi räknade med en debatt inom

Sveriges gränser: den här internationella utvecklingen som följde berodde ju enbart på att ambassadören gick över gränsen. Det hade vi aldrig ens i vår vildaste fantasi räknat med.

Det var väl också i och med ambassadörens agerande som det fick ett så stort nyhetsvärde.

– Ja, det var en kombination av att en diplomat gör något extremt odiplomatiskt, tillsammans med det faktum att detta blev dokumenterat av någon som var satt att do-

"Alla nyanser, allt som fanns mellan svart och vitt, bara försvann"

kumentera hela *Making Differences*-programmet. Den här utställningen tog upp väldigt svåra frågor, vårt verk var ju inte unikt på det sättet, där fanns andra verk som berörde död och förintelse.

Vad tyckte ni om den debatt som sedan kom i medierna, var det en konstruktiv debatt?

– Nej, vi tyckte inte det. Den blev extremt grov, som den brukar bli i samband med Israel-Palestinakonflikten. Man tog till de välkända antisemitanklagelserna, som vi idag är ganska välbekanta med - de förekommer ju titt som tätt i debatten. Även i Israel kallar israeler varandra antisemiter. Det har gått inflation i ordet, så att det fullständigt har förlorat i värde.

– I alla fall inledningsvis så kände vi ett stöd från media och den liberala pressen, som alltid ställer upp för yttrandefriheten. Det gjorde de även i det här fallet så att säga reflexmässigt. Men sen kunde vi märka hur man blev ängslig, vi upplevde att de fick kritik för att de ställde upp för oss som de gjorde. Dessutom blev ju kulturredaktionen dödshotade när de försvarade oss. Precis som vi blev. Dagen därpå hade Ingela Lind (på DN) till och med livvakt. Det var så illa.

– Jag skulle vilja säga att detta var man helt oförberedd på även i media. Bakom kulisserna kunde man skönja att det fanns olika krafter. Det fanns flera stycken på DN som klart och tydligt stödde oss, men sedan kunde man hos vissa se en glidning, en ängslan. En försiktigare attityd. Ganska snart lade man locket på, och i och med det så berörde man inte det som installationen

ville ta upp. Det blev en svartvit diskussion: kan det här vara antisemitiskt eller inte? Vilket i vårt fall blev helt absurt, och inte minst kränkande.

– Alla nyanser, allt som fanns mellan svart och vitt, bara försvann. En annan sak som vi var väldigt missnöjda med var att man inte i någon tidning seriöst presenterade det fullständiga verket, som bestod av flera delar. När man fotograferade så var det en estetik som man inte ser vanligtvis i recensionssammanhang, utan som är vanligare i sensationsjournalistik.

Du pratade förut om några "krafter i det fördolda" som man kunde skönja, vad menar du med det mer specifikt?

– Jag menar att, och detta har vi inga bevis för, men vi vet att det finns en ganska vänligt inställd attityd till Israel bland DN:s ägare och på ledarsidan. Och kulturdelen har inte den självständiga roll som den har haft en gång i tiden på DN. Utan de är underordnade ledarredaktionen. Det är en tuffare tid för frilansjournalister och skribenter, helt enkelt.

Någon skribent skrev något i stil med att Mazel och Vassermann i och med sitt agerande på något sätt griper in i konstverket och gör det till sitt eget.

– Självklart är det så att verket ändrades i och med de ingrepp som Zvi Mazel och Vasserman gjorde, och de tolkningar de lade på verket. Man kan å ena sidan se det som att det gjorde verket mer komplext på så sätt att de projicerade sina bilder, sina demoner på verket. Det gör alla som ser ett verk. Konst verkar ju så på betraktaren, kan man säga.

Men skillnaden är att de hade inget intresse av att skapa en dialog, de ville bara stämpla sin bild på vårt verk.

Vad tycker du om samspelet mellan konstnärer och media?

"Konst och media har alltid befunnit sig i symbios med varandra, på gott och ont"

– Konst och media har alltid befunnit sig i en symbios med varandra, på gott och ont. Det här är något som konstnärer gärna använder sig av. Men så fort det är frågor som är kontroversiella så blir det mycket mer komplicerat. Detta beror på att media har mycket lättare att förhålla sig till andra tabun som sprängs, där det inte handlar om en fråga som delar människor. Den här frågan skär ju genom landet: det finns en judisk minoritet i Sverige, och i den minoriteten finns det många som av tradition alltid har hållit med Israel oavsett vad Israel gjort. I den här gruppen så finns det också, det här är ju en kontroversiell åsikt men man måste ändå våga säga att det finns starka röster både i den judiska gruppen, och i den proisraeliska. Vissa av dessa röster är också inflytelserika inom kultursverige. Och man vill inte stöta sig med dem alltför mycket.

– Sen tror jag också att de spelar roll att vi till skillnad från Konstfacksskandalerna gick ut och tog debatten. Jag var ju med i början, men sen när alla de här dödshoten förföljde oss så blev jag ganska knäckt. Det här är ett trauma för mig på många sätt. Min man har ju vuxit upp med den här konflikten, han kommer själv från Israel. Han har alltså kunskaper om det här, och det tror jag skrämmer kulturmedia, för recensenter och kritiker har ju en kompetens när det gäller att bedöma konst, men det är inte alla som har en djupare kunskap om Mellanösternpolitik.

– Jag kan känna att vi ändå är respekterade, i och med att vi inte passar in i bilden av provokationskonst för provokationens skull. Det fanns folk i början som kanske inte kände till oss så väl, och som gärna ville ha det till att vi var sensationslystna konstnärer

som var ute efter att bli berömda. Men den berömmelsen kostade mer än den smakade, kan jag säga.

Hamnar bildkonsten oftare än andra konstformer i blåsväder?

– Min man Dror jobbar mycket med teater, han jobbar tillsammans med Teater Tribunalen. Och de har ju tagit upp Israel-Palestina, terrorism, självmordbombare och så vidare. Och det är intressant, för när konst tar upp tunga ämnen, så finns det ett miss-tänkliggörande av konstnären väldigt ofta som man inte stöter på inom litteratur, teater eller film.

– Och det kan man ju undra varför det är så. Jag tror att det beror på att man inte har gjort upp med den "fina, klassiska konsten". Det finns fortfarande någon sorts upphöjelse som häktar vid konsten, som att den står på en piedestal. Och skall säljas. Den skall ut på en marknad.

– Och sen då den här evenemangskulturen – det är vernissage, det är ett offentligt event. Det blir en krock där, och det är ju ofta så att sådana här saker som debatten om "Snövit och sanningens vansinne" sker när så att säga "olika omständigheter kolliderar". Det här verket hade kunnat visas i ett annat sammanhang och det hade gått förbi den israeliske ambassadören. Men i och med att Israel hade med det här att göra så fanns det en risk att detta kunde hända.

– Vår installation innehöll inte bara batten och dammen, det varju faktiskt också text och musik också. I det musikstycke av Bach som spelades i bakgrunden så sjunger sångerskan: "Mitt hjärta simmar i blod för mina synders skull, kommer jag att få skyla mitt ansikte för all evig tid, för jag får aldrig förlåtelse?" Det säger ju någonting om installationen: att det inte var fråga om någon förlåtelse här. Och jag blev kränkt av att folk ifrågasatte vår avsky för de här dåden.

Kalle Lekholm

Konstfacks nya giv

Sista veckan i januari i år var det konstbråksdags igen. Den här gången var det konstlinjen på Konstfack i Stockholm som hamnade i blåsväder på grund av två elevarbeten. Anna Odells spelade psykiska sjukdom, och senare också NUG:s graffitifilm *Territorial Pissing*, gjorde många upprörda, och detta märktes också i tidningarna.

Söndagen den 25:e januari i år publicerade Aftonbladet en artikel där man kunde läsa om konststudenten Anna Odell. Hon hade inom ramen för sitt examensarbete ställt sig på en Västerbron i Stockholm och uppträtt konstigt, som om hon var på väg att hoppa. Förbipasserande tillkallade polis, som förde henne till S:t Görans sjukhus, där hon omhändertogs och tvångsmedicerades. Dagen efter berättade hon för sjukhuspersonalen att hon var elev på Konstfack och att hennes agerande var en del examensarbetet.

Redan innan historien med Odell var Konstfack utsatt för kritik. En vecka tidigare släppte TT en nyhet om att Konstfack kritiserats av Högskoleverket för att ha hanterat en kvinnas ansökan på ett tvivelaktigt sätt. Skolans utgångsläge var alltså inte det bästa.

Efter att Aftonbladet publicerat den första nyhetsartikeln kom reaktionerna. Hanne Kjöllér på DN:s ledarredaktion var en av de första som skrev om händelsen utanför nyhetsplats. Hon var kritisk, och skrev:

10 NYHETER SvD onsdag 28 januari 2009

Konstfackselev polisanmäld

Spelade psyksjuk och krävs på betalning för tvångsvården på S:t Görans sjukhus

Konststudenten Anna Odell, som spelade psykotisk och självmordsbenägen, har polisanmälts av personalen på sjukhuset vid S:t Görans sjukhus.

Samtidigt kräver landstingsrådet Birgitta Rydberg (FP) att Konstfack ber om ursäkt och betalar notan för bluffen.

Anna Odell är sistaårselev på Konstfack och skådespelet ingick i hennes examensarbete. Det ska presenteras vid utbildningens väruställning i maj. Innan dess vill hon inte berätta vad projektet går ut på.

– Men jag kan säga så mycket att tanken inte har varit att driva med psykiskt sjuka människor. Jag har gjort väldigt noga överväganden och ett grundligt förarbete för att se om det här kunde vara olagligt, säger hon.

Men uppmärksamheten har blivit enorm. I går krävde Birgitta Rydberg (FP), landstingsråd för sjukvård, psykiatri och kultur, att Konstfack – som gett grönt ljus åt projektet – tar konsekvenserna.

– Konstfack bör betala för vården av kvinnan – 11 500 kronor – och dessutom offentligt be om ursäkt, säger hon.

Kravet gjorde att högskolan i går beslutade att starta en intern utredning.

– Jag har full förståelse för dem som anser att Konstfack inte har värvat om utsatta grupper samt utnyttjat samhällets resurser, skriver rektorn Ivar Björkman i en kommentar.

Det var i onsdags kväll som Stockholmspolisens länskommunikationscentral fick in ett larm om att en kvinna var i färd med ta livet av sig genom att hoppa från Liljeholmsbron.

När patrullen kom fram till platsen höll en person fast i kvinnan.

I handfängsel fördes hon till sjukhuset vid S:t Görans sjukhus. Enligt överläkaren David Eberhard betedde hon sig väldigt aggressivt.

– Hon slog och försökte bita personalen. Flera av patienterna var rädda för henne, berättar han.

Kvinnan placerades i bältesäng och gavs tvångsinjektioner med lugnande medel. Under natten medicinerades hon ytterligare två gånger. Först på morgonen förklarade hon att skådespelet var en del i ett konstprojekt, som är planerat att vara klart till våren.

– Hon visade upp någon form av projektplan. Att tycka att detta är ett konstverk är verkligen patetiskt, säger David Eberhard.

Själv säger Anna Odell att hon aldrig har slagit någon, och varken bitit eller spottat på personer.

– Om jag nu har gjort en noggrann utredning om det här kunde vara olagligt så skulle jag ju inte äventyra det med att börja slåss och bitas, säger hon.

I förgår lämnade dock enhetschefen Fredrik Bengtsson in en polisanmälan mot kvinnan. Brottsmisstankarna rör bland annat falsklarm, misshandel och våldsamt motstånd.

SOFIA STRANDBERG
08-13 56 05, sofia.strandberg@svd.se

TOBIAS OLSSON
08-13 58 14, tobias.olsson@svd.se

Tio kilo sprängmedel fick landmärke i Hököpinge på fall

Skorstenen på det nedlagda sockerbruket i Hököpinge söder om Malmö är borta. Tio kilo sprängmedel fick landmärke på fall.

Sprängaren Leif Harefjord jämför gårdagens operation med en trädgård. Genom att spränga en kil vid den 36 meter

Malmö håller på att omvandla till ett bostadsområde. Sockerbruket lades ner för drygt 40 år sedan och idag är

– Helre det här än att folk ska få den i huvudet och slå ihjäl sig. HSB Malmö tog över området 2005 och ville egentligen bygga

Sockerbruket i Hököpinge togs i drift 1892. Det var ofta pampiga anläggningar som byggdes här.

Faksimil ur Svenska Dagbladet.

Faksimil ur Dagens Nyheter.

"Här blir det paradoxalt eftersom ett av konstens syften ofta sägs vara just detta: att berätta något om vad det innebär att vara människa i dag. [...] Provokationer kan inte uteslutas. Men de är ett medel, inte ett mål i sig. I så fall skulle det räcka att sätta sig och bajs på Sergels torg för att vara en fullgod konstnär."

Visst stöd från kulturskribenter

På tidningarnas kultursidor var tonen mer positiv. Många försvarade Odell, eller tyckte i alla fall att kritikerna gick för hårt åt henne. Ulrika Stahre i Aftonbladet jämförde med wallraffande journalistik, och menade att det kan vara värt att tänja på samhällets värderingar om man uppnår ett önskvärt resultat, till exempel att väcka debatt kring psykvården i Sverige. Avslutningsvis hävdade hon i sin artikel att:

"Man kan säga att Anna Odell har lyckats redan nu, vad som än blir den slutgiltiga formen för hennes verk."

Hon menar, tämligen krasst, att själva det faktum att det blivit så mycket skrivelser kring fallet är en framgång i sig.

Konstskribenterna var dock överlag obenäpna att ta alltför tydlig ställning i fallet Odell, eftersom hon ännu inte presenterat det konstverk det hela skulle utmynna i. De som ändå uttalat sitt stöd gjorde det på ett mer principiellt plan. Några skribenter tog del av den projektplan som Anna Odell skrev inför sitt arbete. En av dem var DN:s

Hanne Kjöllner. I en artikel publicerad den fjärde februari skrev hon så här:

"Skrivningarna, precis som uttalandet av Konstfacks prefekt Olof Glemme (ABC 26/1), präglas av självcentrering, isolation och fyrkantighet. Diskussionen handlar om juridik, ekonomi och möjligen lite också om konst. Men ingenting om att också konst existerar i ett sammanhang. Och att det i det sammanhanget finns människor."

Ny skandal

Just när debatten höll på att lugna ner sig kom så ännu en otursdag för Konstfack. Fredagen den 13:e februari besökte kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth konstmässan Market. Där visades bland annat ett videokonstverk av graffitikonstnären och tidigare Konstfackseleven NUG. Videon visar hur en svartklädd och maskerad man klottrar ner en tunnelbanevagn för att därefter slå sönder ett fönster. Kulturministern reagerade kraftigt på filmen. I en artikel i Aftonbladet sade hon:

"Konst kan vara olaglig, vidga ramar och konst kan provocera. Men det här är inte acceptabelt. [...] Jag vet inte om det här är Konstfacks nya giv. Att elever spelar psyksjuka och sedan det här. Vad blir nästa grej? Att tända på ett hus och se hur brandkåren reagerar?"

Både Odell och NUG blev polisanmälda. Anna Odell anmäldes av S:t Görans sjukhus, som hävdade att hon varit våldsam

"Ett av konstens syften är att inte blunda för reaktioner lika lite som reaktionerna ska vara vägledande för vilken konst vi ska ha."

- Ivar Björkman, rektor Konstfack, DN Debatt

mot polis och vårdpersonal. Själv förnekade hon anklagelserna. I Fallet NUG var det Stockholms Lokaltrafik (SL) som stod bakom polisanmälan, som gällde skadegörelse. SL krävde också att Konstfack skulle betala kostnaderna för den skadegörelse som visas i filmen "Territorial Pissing". Detta krav hördes också från många andra debattörer.

En intern utredning som Konstfack tillsatte för att utreda det inträffade presenterades av rektor Ivar Björkman på DN:s debattsida den 3:e mars. Utredningen kom fram till att skolans regelverk var otillräckligt, och föreslog att man instiftade ett etiskt råd som skulle diskutera och granska olika projekt som genomfördes på skolan. Dessutom menade utredarna att det var oacceptabelt att skolans elever bröt mot lagen, och att kontrollmetoderna i detta avseende varit brist-

fälliga.

Ivar Björkman skriver i sin artikel angående debatten i stort:

Alla har rätt att bli upprörda över lagöverträdelse och bristande etik, men om stundens ryggmärgsreflexer och spontana känslor ska ligga till grund för att ifrågasätta en hel högskolas existens är vi inne på en farlig väg. Diskussionen om konstens frihet är inom ramen för våra utbildningar förknippad med vår förmåga att se på olika sätt [...] Ett av konstens syften är att inte blunda för reaktioner lika lite som reaktionerna ska vara vägledande för vilken konst vi ska ha."

Konstfacks ledning med Ivar Björkman i spetsen fick kritik från flera håll. Utöver alla som var upprörda över de kontroversiella elevarbetena, och att skolan inte entydigt

Magdalena Holdar, lektor i konstvetenskap, om kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth och NUG:

– För det första så tycker jag inte att hon har något som helst mandat att säga vad konst är och inte är. Det har hon inte kompetens att uttala sig om, enligt min uppfattning. En annan sak är att hon ser det här som en dokumentär av något slag, att det hon ser är sanning. Och det är en grundläggande insikt som man måste ha, att bara för att det är ett fotografiskt medium så är det inte omöjligt att manipulera. Jag menar, det här var en

helt uppenbart redigerad film. Det krävdes inte någon jätte-Einstein för att se det heller. Jag vet inte hur filmen har gjorts, men att ta den som en dokumentation av en vandalisering, det tycker jag är anmärkningsvärt. Hon borde ha någon person, som hon litar på och som förstår konstfältet, som hon kan prata med innan hon uttalar sig. Det tycker jag är helt basic när man är minister faktiskt.

Faksimil ur Aftonbladet.

fördömde dem, var det också studenter på skolan som tyckte att det var dåligt att skolan inte tydligare stödde Anna Odell och NUG. Den 22:e februari besökte Sofia Curman på DN:s kulturredaktion skolan och intervjuade några elever. De uppges vara kritiska mot att rektorn, som de upplever det, har böjt sig för politikernas krav. Eleverna stödjer Anna Odell:

"Jag kan tycka att det visar på djupaste form av sympati för dem som är psykiskt sjuka att försöka sätta sig in i deras situation, säger Joakim Forsgren. Om hon hade varit man och journalist skulle hon krönas till nye Janne Josefsson."

Dubbel roll

Konstfackbråket skiljer ut sig från de andra fallen i på så sätt att den inte i första hand handlar om enskilda konstverk utan om en institution. Även om det var enskilda verk som föranledde debatten kom den i första hand att handla om Konstfacks verksamhet. Grundproblemet för Konstfack var deras dubbla roll; att som konstnärlig utbildning verka för konstens autonomi i samhället samtidigt som skolan är en statlig myndighet som måste respektera samhällets lagar och regler.

Debatten handlade inte egentligen särskilt mycket om konst, skulle man kunna säga, i varje fall inte om några konkreta konstverk. I Anna Odells fall beror det helt enkelt på att konstverket ännu i skrivande stund inte har presenterats. Vad gäller *Territorial Pissing* är det svårare att förklara. En anledning kan vara att NUG själv valde att inte träda fram i media.

När den här artikeln skrevs, knappt tre månader efter den första artikeln i Aftonbladet, har debatten lugnat ner sig. Det är därmed inte säkert att den är över. Det är fortfarande oklart vilka de eventuella juridiska konsekvenserna kommer att bli för de båda konstnärerna. Och den 12:e maj kommer Anna Odells konstverk att visas på Konstfacks examensutställning. Utställningen kommer med största sannolikhet att få mycket uppmärksamhet från media, och möjligtvis kan det leda till att debatten drar igång igen.

Kalle Lekholm

Not: Precis innan det här magasinet färdigställdes meddelade Konstfack att ett annat elevarbete, som skulle visas på examensutställningen, stoppats. Verket misstänks bryta mot upphovsrättslagen.

Glemme i stormens öga

Olof Glemme arbetar som prefekt på konstlinjen på högskolan Konstfack. När skolan kom i skottlinjen var han en av dem som fick gå ut i medierna och ta debatten.

Hur upplevde du mediedebatten kring verken?

– Det var ju olika röster som kom till tals med olika åsikter, också med stöd för konsten. Detta var första gången som jag var med om en sån här händelse. Jag kände vanmakt – på något sätt så spelar det ingen roll vad man säger utan det är redan bestämt hur dramaturgin för den här historien skall presenteras. Sen är det lite orättvist kanske, för jag tycker att vissa journalister faktiskt plockade upp vad man sade. Svenska Dagbladet täckte det här på ett bra sätt, de hade med olika synpunkter och gav dem stort utrymme – de förde en debatt som var en debatt, kan man säga.

– När man står mitt i medierapporteringen rycker man till varenda gång telefonen ringer, till slut. För det ringer hela tiden, och man vet inte vad som ska komma nu.

– Aftonbladet och Expressen lutade sig väldigt mycket mot bloggvärlden,

man gjorde stora nummer av vad som skrevs på bloggarna. Det var första gången som bloggvärlden fick ett så stort genomslag, i alla fall vad jag har upplevt. Jag tror det var Aftonbladet som hade något citat från någon blogg om att man skulle "gå till Konstfack som en man och spreja ner hela kåken, så fick de se hur kul det var". Detta var satt som en rubrik, som om det var en uppmaning. Och där började det bli jävligt obehagligt tyckte jag.

Du pratade förut om mediernas dramaturgi.

– Ja, jag upplever att det redan är förutbestämt. Det har man ju sett i andra fall, som inte bara handlar om konst, senast nu med Wanja Lundby-Wedin: hur det börjar lite och sedan ökar det på. Framför allt märks det i debattprogram i radio och tv, där man vill tussa ihop kontrahenterna på något sätt. Och där har jag också

en ganska bestämd känsla av att man ska få en roll. Med försvararrollen är man på något sätt alltid en loser.

Upplever du att medierna skapar de här rollerna?

– Ja, det gör jag. När man ser debattprogram på tv är det ofta någon som blir syndabock och skall ställas till svars. Sedan får andra ställa sina upprörda och kränkta frågor och så där. Och det är inget fel i att man sätter ihop kontrahenterna och låter dem diskutera, men jag skulle önska att det vore mer förutsättningslöst. Jag tror att det skulle kunna bli mycket bättre.

Varför tror du att det blev så otroligt mycket debatt kring de här två verken?

– Det har jag funderat rätt mycket på. Om man börjar med Anna Odell så är det flera saker som samverkar. Dels är det användandet av skatte-

pengar. Sen är det psykvården, och sen är det att luras. Slutligen är det att konsten med jämna mellanrum råkar ut för sådana här hatuttryck. Men alla de här fyra grejerna samverkade och gjorde att det blev så uppblussat.

– När "Territorial Pissing" kom var tonläget redan så högt och det hela blev ännu värre. Det intressanta med NUG:s verk är att det visades på Konstfacks vårutställning i tio dagar för ett år sedan. Då var TV och radio här, tidningarna var här – och tusentals människor såg verket. Vi på Konstfack reagerade, och ändrade våra regler, men utifrån hörde vi inte ett pip. Att verket sedan väckte så mycket uppmärksamhet i år tror jag har att göra med att man ville ha ytterligare ett skäl, man ville ha något att hoppa på. Det var som att vissa medier längtade efter att det skulle vara en grej till där vi hade trampat fel.

Kan du dra några paralleller mellan det här och andra uppmärksammade konstskandaler?

– De följer ju rätt mycket samma mönster, tycker jag nog. Det handlar ju nästan alltid om att man trampar någon på tårna, att någon känner sig missförstådd eller uthängd, eller utnyttjad, det är väl det som går igen.

Du pratade förut om att det finns någon sorts läger av konsthatare, eller någon sorts latent konsthat?

– Ja, det finns absolut. En del blir väldigt upprörda, och det har jag sett på min enorma mailskörd. Men det finns också de som är mer överseende och tycker att konstnärerna är knäppskallar. Konsten ses ofta som provocerande, och är också ofta provocerande. Och det kanske också är

viktigt att den är det. Om det är provocerande kommer det också finnas människor som utvecklar ett konst-

"jag tror att konst är mentalhygieniskt viktigt för ett samhälle, i och med sin uppgift att ifrågasätta."

hat. Och det är inte något man skall beklaga sig så mycket över, utan det är mer att konstatera fakta. Om vi bara sysslade med älgar i solnedgång och gråtande barn skulle det kan-

ske inte finnas, men då vore kanske inte konsten så intressant heller.

– På något sätt så tror jag att konst är mentalhygieniskt viktigt för ett samhälle, i och med sin uppgift att ifrågasätta.

Har den här debatten fått några konsekvenser för er på Konstfack?

– Ja, både hos studenter och hos lärare finns en oro över att vi skall bli för ängsliga och för räddhågsna och säga nej till massa saker som vi borde säga ja till, för att vi är rädda för att dra igång en ny hysteri. Nu ser jag det som vår viktigaste uppgift att hantera det här på ett bra sätt så att vi återskapar ett förtroende för att det vi gör är viktigt hos lärarna och studenterna, och också hos allmänheten. Så att vi tar till oss det som har hänt och gör något bra av det.

Ni har ju haft en intern utredning också.

– Den var rätt kritisk, och det är väl inte alla som skrivit under på den kritiken precis. Men den kom fram till slutsatser som innebär en förbättring. Till exempel skulle det inrättas ett etiskt råd och det är bra. Det förbättrar kvaliteten att det förs en bättre diskussion om etiska frågor, och vi får också in en större sakkunskap om juridiska frågor.

Om man ser till er verksamhet finns det inte en konflikt där: att ni på en gång skall verka konstnärligt och

vara obundet, och samtidigt är en statlig myndighet, som måste följa lagar och regler?

– Så är det ju. Och det är där svårigheten ligger, i att balansera detta på ett bra sätt. Som statlig myndighet kan vi inte gå ut och säga att det är okej för oss att bryta mot lagen. Det går ju inte. Samtidigt måste man kunna ifrågasätta lagar och regler och göra det på ett sätt som fortfarande fungerar. Men ibland kan man kanske vara tvungen att säga till studenter att "Det där låter som ett jätteintressant och bra projekt, men det får du göra när du gått ut". Och detta är naturligtvis en fara för vår verksamhet. Konst och forskning skall vara fria, det har statsmakterna bestämt. Och då krockar det när det är en statlig myndighet som skall utöva konsten.

– Sen har vi faktiskt hanterat den här balansgången förut, men då har det inte blivit något hallå om det. Det har ju kommit upp arbeten som har varit problematiska på olika sätt, som har lett till diskussioner. Det var också en anledning till att vi införde nya riktlinjer förra året.

Anna Odells verk visas nu den 12 maj. Vad tror du kommer hända?

– Jag tror det kommer jättemycket folk, haha. Sen kommer det här bli värderat, jag tror man kommer se på det som ett slags facit. Jag tror att det kommer bli svårt att bedöma det som ett konstverk, utan det kommer att ses i relation till att som har sagts. Och det tror jag har bidragit till mediehysterin; jag tror att folk har varit frustrerade över att inte få plocka sönder, visa och trycka alltihopa. Att vi har sagt att de får vänta till den 12:e maj har nog gjort att de inte velat släppa taget. Även om det inte är någon som har sagt så rakt ut.

Kalle Lekholm

Från kulturredaktionen:

Kulturredaktionen ska fördjupa och förklara svåra kulturhändelser i ett rått klimat.
– Allmänhetens tålamod med kulturella experiment är oerhört begränsat, säger Aftonbladets kulturchef Karin Magnusson.

ENLIGT KARIN MAGNUSSON är kultursidorna den del i tidningen där både kunskapen och utrymmet finns att presentera och utveckla svåra frågor såsom dessa konsthändelser.

– Konst är inte någonting som bara uppstår i den stunden som Anna Odell väljer att ställa sig på Västerbron och spela galen. Man kan problematisera kring både historien och konsthögskolornas ansvar och till det har vi på kultursidorna ett helt annat utrymme om man jämför med nyhetssidorna. Nyheternas uppdrag är inte i första hand att göra historierna komplexa utan att ha en nyhetsvinkel som är något förenklad.

ATT NYANSERA och utveckla debatten är också att ta ställning. Inte nödvändigtvis till konstens fördel, men inte heller emot, och det kan uppröra. Aftonbladets kulturjournalist Martin Aagård skrev ett försvar till NUG efter att denne blivit uppmärksammas efter filmen *Territorial Pissing*. Han fick "jävligt mycket skit för det" enligt Magnusson.

– Folk tycker att konstnärer är patraske, att de borde kamma sig och skaffa ett jobb. Det är inte alltid man håller med konstnärerna: jag förstår att folk är förbannade på Anna Odell för de resurser hon tog upp. Samtidigt så lever vi i ett samhälle där vi måste ha utrymme för konstnärliga uttryck. Går man in och försvarar den principen får man också väldigt mycket kritik.

EN KRITIK KONSTNÄREN Gunilla Sköld-Feiler hade var att ledningen skulle gå in och påverka kultursidorna. Detta tillbakavisar Svenska Dagbladets kulturchef Stefan Eklund bestämt:

–Vi på kulturredaktionen har som uppgift att väcka opinion när de på ledarsidan ska förmedla tidningens hållning. Det är en vanlig misstanke att ledarsidan påverkar oss på kulturdelen men det är helt enkelt omöjligt, vi har vattentäta skott.

SNART ÄR DET dags för Konstfacks vårutställning och SvD:s Stefan Eklund berättar att de kommer ha en bred bevakning, men Karin Magnusson är mer reserverad.

–Jag tycker att man måste tänka efter noga på hur man närmar sig bevakningen så det inte bara blir slentrian och rutin. För då blir konsten också någon slags freakshow där politiker kan gå in och avfärda det konstnärerna håller på med som trams. Vi vill ju inte ha någon pöbelstämning.

Kulturskandaler kommer med jämna mellanrum. Vad som händer vid nästa vernissage kan man bara gissa.

–Sen ska vi heller inte sticka under stol med att den här typen utav debatter är väldigt mycket vad kulturjournalistiken lever på. Det gnisslar till någonstans så blir man lite upphetsad och tycker det är kul. Så är det ju, säger Karin Magnusson

Kalle Wannernskog

När konsten hamnar på löpsedlarna

De som sommaren 98 besökte *Ecce Homo* anade nog inte att resultatet av utställningen skulle leda till frostiga relationer mellan Svenska Kyrkan och Vatikanen. Ibland bryter sig kulturhändelser loss från de vanliga kultursidorna och hamnar på löpsedlarna. Fokus riktas på helt andra saker än de konstnärliga kriterierna.

MAGDALENA HOLDAR är universitetslektor vid institutionen för konstvetenskap på Stockholms Universitet. Hon säger att förhållandet mellan media är konst är ambivalent.

– Jag tror att konstfältet kräver en typ av förkunskaper som inte alltid genomsyrar den mediala täckningen av de här projekten, för att kunna tas för vad det är. Är det uppmärksamhet man vill ha, så är det väl bra men är det förståelse så är det väl inte alltid lika lyckat, säger hon.

När kultursidorna hyllar eller sår ett konstverk gör de ofta det genom att placera verket i en tradition, sätta det i en kontext. Skribenterna försöker i regel tolka verket och vad det har att säga. Men när konsten blir nyhetsstoff och hamnar på löpsedlarna händer något. Det måste förenklas. Till detta finns många orsaker - tidsbrist och utrymmesbrist är två faktorer. En annan är att nyhetsjournalister och vanliga tidningslä-

sare inte har samma förförståelse på konstfältet som skribenter och läsare på kultursidorna.

EN SLUTSATS VI har dragit är att när konsten flyttar från kultursidorna till nyhetsplats, så handlar rapporteringen inte längre om i första hand om konst. Utan snarare om *konkreta händelser som är relaterade till konst*. I fallet med "Snövit och sanningens vansinne" så spelar det egentligen ingen roll för nyhetsvärdet hur installationen såg ut, eller om det var bra eller dålig konst. Nyheten var att en ambassadör har kastat en lampa på ett konstverk.

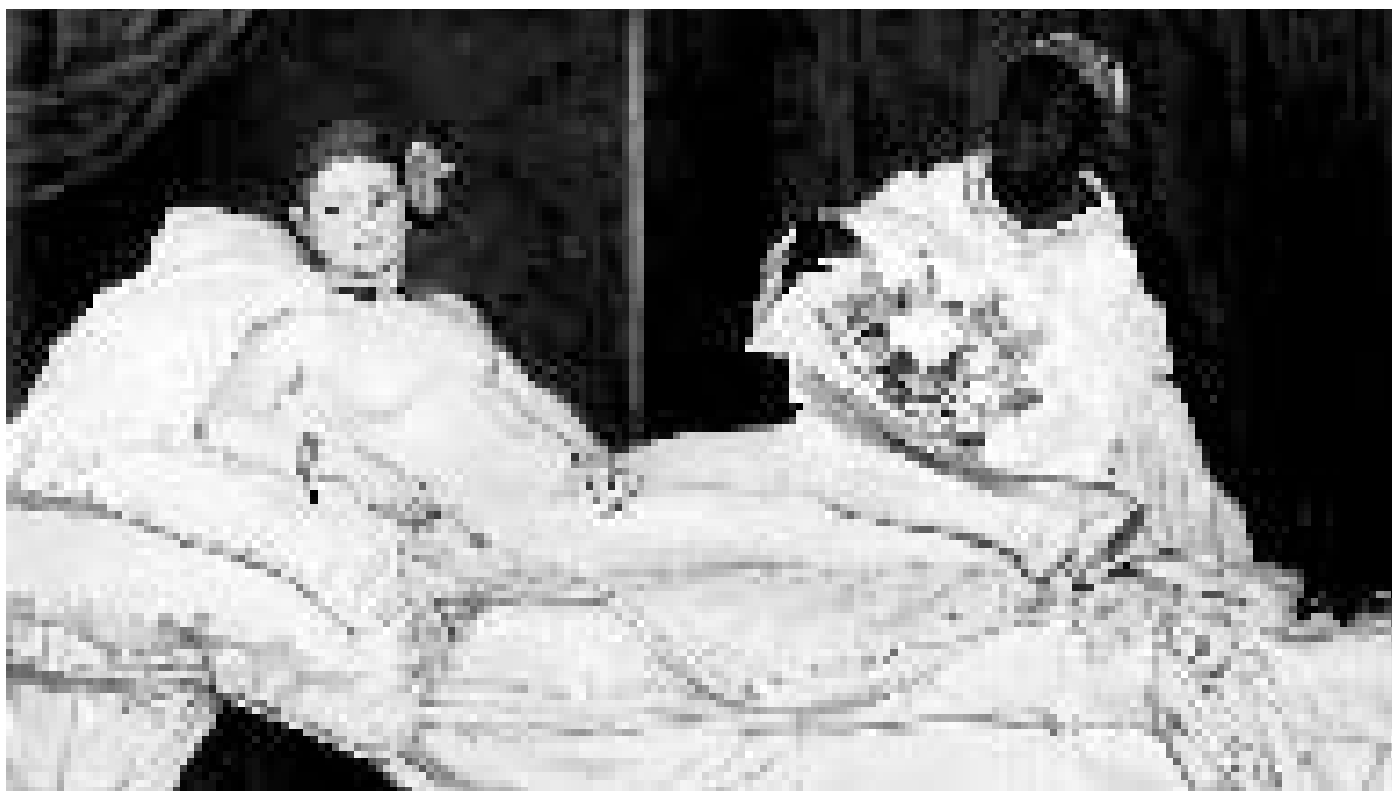
Magdalena Holdar:

– Generellt tror jag man kan säga att media i sin täckning av olika konsthändelser lägger fokus på det som är lite spektakulärt och lite lättbegripligt. Men de mer komplicerade diskussionerna som konstnärerna själva ofta är ute efter kanske faller igenom

lite grann.

I OCH MED ATT de olika redaktionerna på tidningarna har olika infallsvinklar kommer debatten att föras på flera olika nivåer. Detta leder i sin tur till att debattörerna pratar förbi varandra och blir frustrerade för att de inte lyckas kommunicera på ett meningsfullt sätt. I *Ecce Homo*-fallet fanns en diskussion om bildernas egna konstnärliga kvalitéer. Samtidigt fördes en annan debatt, som handlande om bilderna hade i kyrkan att göra eller inte. I en sådan situation händer det att kritiker, som egentligen inte tycker om verken, mer eller mindre av principskäl går in och försvarar konsten.

Också ledarredaktionerna spelar en tydlig roll i de konstdebatter vi har granskat. Utmärkande för dem är att de, likt nyhetsredaktionerna, sällan diskuterar verkens konstnärliga meriter. Och i de fall där de berör konst

Manets *Olympia* upprörde sin samtid på mitten av 1800-talet. Foto Martin Beek/Flickr

verken gör de det ofta i en lätt raljerande och nedlåtande ton. Annars handlar det, också här, i mångt och mycket om vilka konsekvenser händelserna får: i *Ecce Homo*-fallet kom debatten på ledarsidorna att handla om kyrkans syn på homosexualitet, i sviterna efter *Snövit och sanningens vansinne* hamnade fokus på de konsekvenser som ambassadörens tilltag kunde innebära för relationen mellan Sverige och Israel.

DET ÄR INTE SVÅRT att förstå att människor blir provocerade när konstnären Pål Hollender går ut med att han köpt sex, filmat det - och till råge på allt så är det hela skattefinansierat. Hade en politiker sagt att han köpt horor i Litauen på tjänsteresa med kommunens kreditkort skulle han bli avsatt. När sedan konstkritiker och andra konstnärer går ut och försvarar honom är det inte svårt att bli förbannad på dem också.

Ibland blir tonen i debatten direkt obehaglig för de inblandade. Paret

Dror Feiler och Gunilla Sköld-Feiler fick motta dödshot efter att dras installation hade ställts ut på Historiska Museet. Men även journalister har utsatts för hot. Ingela Lind, författare och skribent på DN:s kulturdela, har flera gånger hamnat i korskelden mellan konstnärerna och deras kritiker. Hon mottog dödshot både i samband med *Snövit och sanningens vansinne*, där hon fick gå med livvakt efter att ha uttalat sitt stöd för konstnärerna. Också efter *Ecce Homo* bombarderades hon av hatbrev, enligt egen uppgift.

MAGDALENA HOLDAR menar att man behöver specifika kunskaper för att kunna förstå konsten.

– Man behöver ha någon typ av redskap för att man ska förstå hur konst fungerar. Och de redskapen kan man inte begära att alla människor skall ha. Jag tror att det är svårt för en generell allmänhet att förstå vari konsten ligger i Anna Odells projekt, till exempel, fast det naturligtvis

finns en konstnärlig idé med det, som är relevant.

OLOF GLEMME, som är prefekt för konstlinjen på Konstfack, menar att det finns ett konsthat hos vissa grupper i samhället, och att detta är en naturlig följd av att konsten ifrågasätter och flyttar gränser. Enligt det här synsättet är det ofrånkomligt att så kallade konstskandaler dyker upp med jämna mellanrum.

DN:s Hanne Kjöllner beskrev å andra sidan Konstfack som självcentrerat, isolerat och fyrkantigt. Andra skribenter gav uttryck för liknande åsikter. Om man hårdrar det kan man säga att Glemme och Kjöllner här representerar två olika läger som inte verkar särskilt intresserade av att förstå varandra. Och då är det inte så konstigt att det blir bråk ibland.

**Kalle Lekholm
& Kalle Wannernskog**

Resultat:

Vad är karakteristiskt för konstskandaler som mediefenomen?

Likt de flesta skandaler är det ett förlopp som går bortom all kontroll för de inblandade. Konstskandaler skiljer sig dock från andra skandaler på så sätt att konstnärerna ofta faktiskt söker uppmärksamheten. Dock kommer debatten ofta att kretsa kring helt andra frågor än upphovsmannen tänk sig, som vi t.ex. ser i exemplet *Ecce Homo*.

En annan skillnad jämfört med andra skandaler är att konstskandalerna ofta får positiva effekter för de inblandade konstnärerna. I och med uppståndelsen kring *Bye Buy Beauty* förvandlades mediebilderna av Pål Hollender från dokusåpa-kändis till etablerad konstnär.

Vad finns för skillnader och likheter mellan de fallen vi granskat?

Skandalen kring *Snövit* och sanningens vansinne är på ett sätt det mest avvikande fallet, då de inte var själva konstverket, eller konstnärernas agerande, som satte igång mediedrevet. I och med att ambassadören angrep konstverket på det sätt som han gjorde, slöt media upp på ett sätt som de

kanske inte skulle gjort annars. *Snövit* och sanningens vansinne och *Ecce Homo* är de två fall där media var mest positiva till konstnärerna och deras verk.

Bye Buy Beauty sticker ut på så sätt att Hollender till skillnad från de andra konstnärerna själv säger att han var ute efter att skapa en skandal. Han förefaller också vara den enda av konstnärerna som var nöjd med den debatt som hans verk gav upphov till.

Av de konstskandaler vi granskat var *Ecce Homo* den i särklass mest omfattande. Dels för att själva konstverket visades upp runt om i landet under lång tid, och dels för att debatten så småningom kom att handla allt mer om kyrkopolitiken och kyrkans syn på homosexualitet, snarare än Ohlson-Wallins utställning.

Något som alla fallen har gemensamt är att nyhetsredaktionerna är de första att skriva om händelserna. Kultur- och ledarredaktionerna tar i regel några dagar på sig innan de kommenterar. En trolig anledning till detta är skillnader i arbetsprocessen redaktionerna emellan.

Hur skriver de olika redaktionerna (Nyheter, ledare och kultur) om dessa händelser?

Det är stora skillnader mellan de olika redaktionerna. Mellan de olika tidningarna är skillnaderna mer marginella.

På nyhetssidorna med sitt begränsade utrymme är det just den konkreta händelsen som får utrymme snarare än konstverket. Här finns varken plats eller intresse att avhandla några eventuella konstnärliga förtjänster.

Kulturredaktionerna försöker ofta sätta in händelserna i ett konsteoretiskt sammanhang, tolka verken samt bedöma deras konstnärliga kvaliteter. Skribenterna här är dessutom de som är mest benägna att ta konstnärerna i försvar och försvara den konstnärliga friheten.

Tidningarnas ledarsidor berör generellt bara konsthändelser i de fall då de får politiska konsekvenser. När man skriver om de provocerande konstnärerna är det ofta i ett raljerande och lätt nedlåtande tonfall.

**Kalle Lekholm
& Kalle Wannarskog**

Ur ett teoretiskt perspektiv:

I inledningen till detta magasin nämnde vi Maxwell McCombs och hans dagordningsteori. McCombs menar att dagordningsteorins genomslag blir starkare i takt med att publikens kunskap om ämnet minskar, något som stämmer tämligen väl överrens med de skillnader som föreligger mellan de olika redaktionernas sätt att behandla konstbråk. Detta passar även in på den bild som förmedlas av dem vi intervjuat, framförallt Konstfacks Olof Glemme och konstvetaren Magdalena Holdar.

De fyra mediehändelserna vi granskat stämmer också in på James Lull och Stephen Hinermans beskrivning av vad som kännetecknar en medieskandal. Det handlar om händelser som bryter av mot "den kulturella hegemonin", som passerar en gräns för vad många människor tycker är acceptabelt. Något som tydligt visar precis hur viktig medias rapportering är för att något skall bli en skandal, är det faktum att NUG:s *Territorial Pissing* hade visats på en utställning ett redan 2008, utan att få någon som

helst medieuppmärksamhet. Året efter, i svallvågorna av Odells agerande, plockade så tidningarna upp det hela och det blev en skandal. Exemplet är ett tydligt exempel på hur godtyckligt det kan vara om något blir en skandal eller inte.

**Kalle Lekholm
& Kalle Wannarskog**

Slutord:

ETT BESTÅENDE INTRYCK efter den här granskningen är konflikten mellan å ena sidan en allmänhet som kanske inte riktigt förstår vad konstnärerna är ute efter, och å andra sidan ett gäng konstnärer som inte nödvändigtvis bryr sig om vad folk tycker. Olof Glemme, som är anställd av en statlig högskola, tycker till och med att det är gott tecken att folk blir sura på konsten.

KÄNSLAN vi har fått är att från konstnärshållet så tycker man egentligen inte att det är något större problem att det blir en massa bråk, så länge det inte går överstyr och folk blir aggressiva och börjar hotas. Även om en del konstnärer blir frustrerade av att de inte tycker att de kommer till tals i medierna, eller att deras verk inte bedöms på ett bra sätt.

I LEDAREN TILL det här magasinet ställde vi upp hypotesen att det finns en klyfta mellan "konstetablissemangen" och "allmänheten". Denna hypotes tycker vi att vi har bekräftat. Detta är ju inte heller något särskilt djärvt eller kontroversiellt antagande. Anledningen till det här är väl rimligen, som bland annat Magdalena Holdar påpekar, just att många saknar kunskap om vad moderna konstnärer håller på med. Vi tror också att det finns en skillnad mellan vad folk menar med själva ordet "konst". Och ingen av sidorna i debatten verkar angelägen att ändra på det.

ÄR DETTA då ett problem? Kanske. Om man tänker sig att konsten har en samhällelig uppgift är det ju beklagligt att den blir en angelägenhet bara för kännarna. Samtidigt kan man inte kräva av konstnärerna att de skall ändra på sig för att vara någon opinion till lags. Kanske är det här kulturjournalistiken har ett ansvar att fungera som en förmedla länk, istället för att skriva för de redan insatta.

CARL JOHAN DE GEERS har gått från provokatör till etablerad konstnär. I slutet av april ska de i sin samtid kontroversiella verken *Skända Flaggan*, *Vägra Vapen* och *USA Mödare* auktioneras ut på Bukowskis tillsammans med De Geers dom från Svea hovrätt, utropspris 150 000 kronor.

EN SISTA SAK. I en intervju i DN:s sade en elev på Konstfack att om Anna Odell hade varit journalist, så hade hon "krönts till nya Janne Josefsson". Kanske hade han en poäng. Man kan fundera över vad som hade hänt om någon student här på journalisthögskolan hade wallraffat i psykvården på ett liknande sätt. Vi tror att det hade blivit en annorlunda debatt.

Arbetsrapport

Abstract:

Konstbråk!

Ett Projektarbete av: Kalle Wannerskog & Kalle Lekholm

Journalistprogrammet, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet

VT 2009

Material: Tre tidningars material under tre månader som berörde fyra olika händelser. Intervjuer.

Metod: Kvalitativ analys

Med jämna mellanrum blossar det upp konstbråk i den svenska pressen. Senast var det Konstfackskandalen som diskuterades och den är ännu inte över.

Frågeställningar:

- Vi ville se hur ”konstskandaler” fungerar.
- Vad är utmärkande för denna typ av mediehändelse?
- Likheter/skillnader mellan de case vi granskat?

Vad karaktäriserar den debatt som förs? Vi tog fram ett antal tidningar och samlade det relevanta materialet, och intervjuade även personer som var inblandade i händelserna.

Vi har funnit att de olika redaktionerna på tidningarna spelar olika ganska distinkta roller i rapporteringen, och kan sägas ha olika förförståelser.

- Nyhetsredaktionerna skriver inte om konst, annat än när den ger upphov till nyheter. Konsten behandlas inte här, utan det handlar framför allt om händelser och handlingar som konsten ger upphov till.
- Ledarredaktionerna behandlar framför allt de olika politiska konsekvenser som händelserna får. I de fall de talar om konsten är det ofta i en nedlåtande ton.
- Kulturredaktionerna tar ofta konstnärerna i försvar. De anser sig ha ett ansvar att bredda diskussionen, och att försöka göra komplexa konstfrågor mer begripliga för läsarna.

Vi tror att en av anledningarna till att dessa skandaler uppstår är att det finns en klyfta mellan å ena sidan konstutövare och kritiker, å andra sidan grupper i befolkningen som har en negativ grundinställning till konst. Konstskandalerna vi granskat är sinsemellan olika, men de har det gemensamt att de aktualiserat olika i grunden politiska frågor, som debatterna sedan i stor utsträckning kommit att handla om.

Abstract:

Konstbråk! (Art Controversies !)

A Project of: Kalle Wannerskog & Kalle Lekholm

Journalism Program, Department of Journalism and Mass Communication, Göteborg University

Spring Semester 2009

Material: The coverage of three newspapers of four events, concerning “art controversies”. Interviews.

Method: Qualitative analysis

Art controversies are a recurrent theme in Swedish printed media. The last one was the so-called “Konstfack”-controversy this winter, where a Swedish Art School was targeted.

We wanted to see how these “art controversies” work.

Problem statement:

What is peculiar to this type of media event?

What characterizes the debates that follow?

We studied relevant newspaper material from three newspapers, and also interviewed people involved in the events.

We have found that the various departments of newspapers play different, quite distinct, roles in reporting.

- Newsdesks don’t really write about art until it creates news. The art itself is not addressed here: the reporting is all about events that follow.
- The editorial deals primarily to the political consequences of the “art controversies”. When they talk about art, it is often in a patronizing tone.
- Culture desks often take the artists in defense. They consider they have a responsibility to broaden the discussion, and to try to make complex art issues more understandable for readers.

We believe that one of the reasons as to why these ”Art Scandals” appear, is a gap between on one hand, the artist and critics and on the other hand groups within the general population who have a negative attitude towards art in general. The Art Scandals in our study are quite different from each other in some aspects; one thing they have in common, however, is that they all actualise essentially political issues. These political issues have to a great extent become the topic of the public discussions in the press.

Syfte:

Kulturjournalistik, och journalistik som berör konst över huvud taget, är idag ett eftersatt ämne inom medievetenskapen. Som ett led i att råda bot på detta, har vi undersökt fenomenet ”konstskandaler i media”. Med ”konstskandaler i media” avser vi konsthändelser som uppfattats som kontroversiella, och där kritiska åsikter om verken fått utrymme också på nyhetsplats. Syftet med undersökningen är att ta reda på vad som är utmärkande för dessa mediefenomen, samt att undersöka hur de olika redaktionerna på dagstidningar förhåller sig i dessa debatter.

Frågeställningar:

Det frågeställningar vi utgick ifrån var dessa:

- Vad är karaktäristiskt för konstskandalerna som mediefenomen?
- Vad finns för skillnader och likheter mellan de olika fall vi granskat?
- Hur skriver de olika redaktionerna (Nyheter, Ledare och Kultur) om dessa händelser?

Teori/Tidigare forskning:

Vi har inte lyckats hitta någon tidigare forskning på samma område, varken inom medievetenskapen eller konstvetenskapen. Vad gäller medieskandaler i allmänhet finns en del skrivet, här har vi i synnerhet utgått från James Lull och Stephen Hinermans antologi *Media Scandals*. Vi har också pratat med konstvetaren Magdalena Holdar vid SU för att få en liten förankring på konstvetenskapssidan.

Metod:

Vi har använt oss av en kvalitativ analysmetod, där vi utgått från artiklar i dagspressen. Artiklarna har vi plockat fram genom en bred sökning i databaserna Mediearkivet och Presstext. Till dessa texter har vi ställt upp ett antal frågor som vi velat ha svar på.

Analysfrågor:

- Vad är vinkeln?
- Vem uttalar sig?/I vilken egenskap uttalar de sig?
- Vinkeln positiv/negativ till konstverket/konstnären?
- Vilka argument förs fram?
- Finns det några värdeladdade ord, eller andra stilistiska drag, som påverkar vilket intryck texten ger?
- Finns någon beskrivning eller karaktärisering av konstnären, hur ser den i så fall ut?
- Behandlas konstnärens intentioner?
- Vad säger artikeln om konstverket som sådant?
- Vad säger artikeln om konstnärens relation till publiken?
- Ger artikeln uttryck för någon uppfattning om vad konst är/skall vara?
- Övriga anmärkningar?

Med hjälp av dessa frågor har vi kunnat få en överblick över materialet. Vi har sedan gått vidare och försökt dra generella slutsatser, något som har varit svårt eftersom casen sinsemellan är väldigt olika. Politiska faktorer är avgörande för vad som händer i debatten. I arbetet har vi delat upp analysmomentet i två delar,

dels i individuella redogörelser för de olika fallen, dels i en analyserande text där vi försökt dra fram några generella slutsatser.

Utöver analysen av texter har vi genomfört intervjuer med folk som berörts av ”skandalerna”, företrädesvis har vi försökt få tag på de omskrivna konstverkens upphovsmän. Elisabeth Ohlsson-Wallin har vi sökt ihärdigt, men ej fått tag på; i fallet Konstfack valde jag (Kalle L) att prata med Olof Glemme, prefekt Konstfack, snarare än konstnärerna, eftersom debatten lika mycket handlade om skolans verksamhet som om de enskilda konstverken.

Material:

Som grund för vår undersökning har vi valt att använda de två största morgontidningarna, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet, samt den största kvällstidningen. Anledningen till att vi valt dessa tidningar är att de har flest läsare och rimligen därför störst genomslag på Sveriges befolkning.

Antal Artiklar:

Ecce Homo: 41

Bye Buy Beauty: 27

”Snövit och sanningens vansinne”: 60

Konstfack: 80

Summa: 208 artiklar

Problem:

Ett stort problem är att vi inte fick tag på Elisabeth Ohlsson Wallin, jag (Kalle W) försökte allt, verkligen allt, men det gick inte. Dock fick Lars Gårdfeldt rycka in istället för henne just för att han haft en central del i händelserna.

Grundanalysarbetet tog lång tid och vi hade kanske tjänat på att sätta upp tydligare idéer på vad det skulle leda till innan, vi har massa arbetat material. Vissa frågor visade sig vara onödiga. Innan vi började leta trodde vi att vi skulle hitta mer perspektivmarkörer osv. i materialet. Men nyhetsreportrarna har inte alls blandat sig i texten så mycket som vi föreställt oss.

Ett ämne som vore väldigt intressant skulle vara att jämföra debatten som fördes efter Vilks rondellhund och Feilers snövit. Dessa två debatter skulle kunna tjäna som material för en jämförelse mellan Islamofobi och antisemitism i det svenska samhället och i tidningarna.

Det skulle vi gjort om vi inte gjort detta arbetet.

Källor:

Böcker:

Ahlström, Gabriella: *Ecce Homo. Berättelsen om en utställning*. Albert Bonniers förlag.

Edwards, Folke: *Från modernism till postmodernism: svensk konst 1900-2000*. Bokförlaget Signum i Lund.

McQuail, Denis: *McQuail's Mass communication theory*, Sage Publications.

Media Scandals: Red: James Lull & Stephen Hinerman. Polity Press.

Om konstkritik. Studier av konstkritik i svensk dagspress 1990-2000, Red. Jan-Gunnar Sjölin. Palmkrons förlag.

Roschco, Bernard: *Newsmaking*. University of Chicago Press.

Thompson, John B: *Medierna och moderniteten*. Daidalos förlag.

Vilken metod är bäst – ingen eller alla? Metodtillämpning i medie- och kommunikationsvetenskap, red. Gunilla Jarlbro. Studentlitteratur.

Artiklar:

Wadell, Maj-Britt: "Kritisk Realism. En studie av ett rättsfall", *Aris* 1974.

Sköld-Feiler, Gunilla: "Vem är Snövit?", *Ord & bild* 2004, häfte 3, sida 44-58.

Feiler, Dror och Sköld-Feiler, Gunilla: "Varför är minnet så kort?", *Arena* 2007, häfte 5, sida 54.

Tidningsmaterial:

Granskade tidningar: DN, SvD och AB. Material framtaget genom sökningar i *Mediearkivet* och *Presstext*. Följande sökkriterier har använts.

Ecce Homo:

Sökord: "Elisabeth Ohson" or "Ecce Homo"

Perioder: 98.07.15 – 98.08.15, 98.09.15 – 98.11.15.

Buy Bye Beauty:

Sökord: "Buy Bye Beauty" or Hollender

Period: 01.01.30 – 01.04.30.

Snövit och sanningens vansinne:

Sökord "Snövit och sanningens vansinne" or Feiler

Period: 04.01.17 – 04.04.17.

Konstfack

Sökord: Konstfack.

Period: 09.01.01 – 09.03.30

Intervjuer

Peter Dahl, konstnär (Lämnar jag ut hans nummer kommer hans fru "sms-bomba" mig)

Karin Magnusson, kulturchef Aftonbladet

Stefan Eklund, kulturchef SvD

Pål Hollender, konstnär

Lars Gårdfeldt, komminister

Olof Glemme, prefekt konstutbildningen Konstfack

Gunilla Sköld-Feiler, konstnär

Magdalena Holdar, lektor i konstvetenskap vid SU

Muntliga källor

Maj-Brit Wadell, professor e.m vid GU

Becke Hinnerson, konstnär

Sara Hamqvist, doktorand högskolan i Kalmar

Carl-Johan De Geer, konstnär

Lena Johannesson, Konst- bild- vetenskapsprofessor vid GU